

Oblikovanje papirom u likovnim aktivnostima za djecu predškolske dobi

Matić, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:717973>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Maja Matić

**Oblikovanje papirom u likovnim aktivnostima za
djecu predškolske dobi**

Diplomski rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Oblikovanje papirom u likovnim aktivnostima za djecu predškolske dobi

Diplomski rad

Student/ica:

Maja Matić

Mentor/ica:

doc. dr. art. Marina Đira

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Maja Matić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Oblikovanje papirom u likovnim aktivnostima za djecu predškolske dobi** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 3. svibnja 2022.

Sadržaj

1. UVOD	8
2. PAPIR	10
3. PODRUČJE TRODIMENZIONALNOG OBLIKOVANJA	14
4. MOGUĆNOSTI PAPIRA U PODRUČJU TRODIMENZIONALNOG OBLIKOVANJA 21	
4.1. Papir-plastika	23
4.2. Ambalaža	27
4.3. Kaširani papir	28
4.4. Origami	30
4.5. Kirigami	33
4.6. Druge mogućnosti trodimenzionalnog oblikovanja papirom	36
4.7. Kinč kao primjer trodimenzionalnog oblikovanja papirom karakterističan za sjeverozapadnu Hrvatsku	39
5. PRAKTIČNO ISTRAŽIVANJE	41
5.1. Cilj istraživanja	41
5.2. Problem istraživanja	41
5.3. Metodologija	41
5.4. Sudionici	41
6. OPIS ISTRAŽIVANJA	42
6.1. Mali princ – papir plastika	42
6.2. Planet i ruža – kaširanje	44
6.3. Jato ptica – origami	46
6.4. Scenska pozadina – kirigami	48
6.5. Grad u pustinji – ambalaža	49
6.6. Komponiranje elemenata	51

7. RASPRAVA	54
8. ZAKLJUČAK	56
9. LITERATURA	58
10. POPIS SLIKOVNIH PREGLEDA	61
11. ŽIVOTOPIS	65

SAŽETAK

Tema diplomskog rada je *Oblikovanje papirom u likovnim aktivnostima za djecu predškolske dobi* te se sastoji od teorijskog i praktičnog dijela. Teorijski dio odnosi se na poglavlja vezana uz povijest papira, njegove razvojne faze kao i vrijednost njegove pojave. U teorijskom dijelu navedene su još vrste papira s kojima se danas susrećemo, uz poseban naglasak na one s kojima rade djeca predškolskog i školskog uzrasta. U nastavku se proučava područje trodimenzionalnog oblikovanja, u kojem papir ima važnu ulogu. U skladu s time fokusira se u radu na sljedeće tehnike trodimenzionalnog oblikovanja: papir-plastiku, kaširanje, origami, kirigami i druge tehnike.

Praktični dio rada odnosi se na osmišljavanje i izvedbu likovnih aktivnosti za djecu predškolske dobi, a tiče se prethodno navedenih tehnika trodimenzionalnog oblikovanja papirom. Riječ je o svojevrsnom likovnom istraživanju koje je u radu detaljno opisano, od opisa koncepata tih aktivnosti do analize likovnih radova kao njihovih krajnjih rezultata.

Ključne riječi: papir, trodimenzionalno oblikovanje, papir-plastika, kaširanje, origami, kirigami, djeca predškolske dobi

PAPER DESIGN IN ART ACTIVITIES FOR PRESCHOOL CHILDREN

ABSTRACT

The topic of the thesis is “Paper design in art activities for preschool children” and consists of theoretical and practical part.

The theoretical part refers to the history of paper, its developmental stages as well as the value of its appearance. Then, the types of paper we encounter today are listed, with special emphasis on those that preschool and school-age children work with. The area of three-dimensional design, in which paper plays an important role, is studied below. Moreover, the thesis explores the possibilities of paper in the field of three-dimensional design focusing on the following techniques: paper-plastic, papier-mâché, origami, kirigami, while the last chapter offers an overview of other possibilities of three-dimensional paper design such as recycling and pop-up books.

The practical part of the thesis refers to the design and implementation of art activities for preschool children, and concerns the aforementioned techniques of three-dimensional paper design. It is about a kind of art research that is described in detail in the thesis, from the description of the concepts of these activities to the analysis of art works as their end results.

Keywords: paper, three-dimensional design, paper-plasti, papier-mâché, origami, kirigami, preschool children

1. UVOD

Papir je jedan od materijala s kojim se sva ljudska bića susreću od najranijeg djetinjstva. Iako ga primarno koristimo za funkciju pisanja, njegove dobrobiti su mnogobrojne. Možemo ga presavijati prema definiranim linijama ili prema vlastitim nahodnjima, a možemo ga i gužvati, izrezivati. S obzirom da postoji više vrsta, papir ćemo izabrati shodno našim zamislima i željama.

Papir je neizostavan u likovnom izražavanju na plohi koje podrazumijeva crtanje, slikanje i grafiku. U tom području se papir do te mjere razvio da danas možemo birati između onih različitih struktura i boja.

Osim što može služiti za oblikovanje na plohi, papir je važan i kao materijal koji se od davnina koristi u trodimenzionalnom oblikovanju. Dovoljno je spomenuti japansku drevnu tehniku origamija ili pak papir maše odnosno kaširani papir koji se u raznovrsne svrhe primjenjuje u mnogim zemljama.

Ovaj diplomski rad posvećen je baš papiru kao materijalu u trodimenzionalnom oblikovanju, interesantnom samom po sebi, ali i stoga što je papir kao materijal u tehnikama trodimenzionalnog oblikovanja vrlo čest u odgojno-obrazovnom kontekstu.

Oblikovanje papirom, kao dio likovnog izražavanja, prisutno je kao sredstvo rada u različitim odgojno-obrazovnim aktivnostima. Ono aktivira upotrebu i lijeve i desne ruke, što pozitivno utječe na finu motoriku te razvoj sitnih mišića. Isto tako, pruža djetetu cjelovitije poimanje stvarnosti te ga svojim karakteristikama potiče na odabir, odnosno da zanemari nebitno, a fokusira se na bitno. Osim ovoga bitno je istaknuti da je papir prikladan i stoga što je jeftin, sveprisutan.

S obzirom na spomenutu raširenost papira kao materijala koji se u vrtićima i školama koristi i u trodimenzionalnom oblikovanju, temeljni cilj rada jest istražiti papir kao materijal, onda i trodimenzionalne tehnike oblikovanja papirom, sve u svrhu njegove kvalitetnije i uspješnije primjene u radu s djecom predškolske dobi. Opisani cilj planiram ostvariti istraživanjem koje podrazumijeva teorijski i praktični dio.

U teorijskom dijelu prvo se planiram osvrnuti na sam papir, njegovu povijest i karakteristike, potom na trodimenzionalno oblikovanje, posebice na kiparstvo u okviru kojeg se aktivnosti vezane uz oblikovanje papirom u vrtićima i školama najčešće primjenjuju. Nadalje planiram

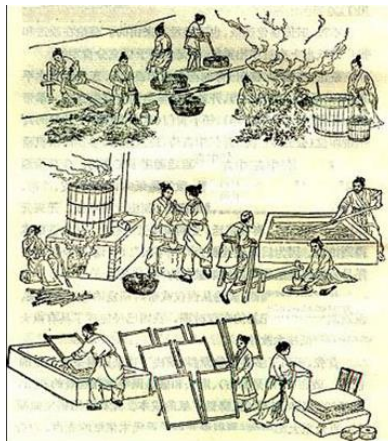
nešto više napisati o oblikovanju papirom u odgojno-obrazovnom kontekstu te detaljnije opisati one trodimenzionalne tehnike oblikovanja papirom koje su prikladne za rad s djecom predškolske dobi.

U praktičnom istraživanju navedene teorijske spoznaje, posebice one koje se tiču konkretnih tehnika trodimenzionalnog oblikovanja papirom, planiram iskoristiti u osmišljavanju, onda i izvedbi likovnih aktivnosti za djecu predškolske dobi. Te osmišljene likovne aktivnosti detaljno ću opisati, simulirati njihovu realizaciju vlastitom izvedbom, analizirati proces rada i svoje likovne radove kao završne rezultate tih aktivnosti te na temelju takvog pristupa procijeniti njihovu prikladnost za izvedbu u suradnji s djecom predškolske dobi.

2. PAPIR

Prema Hrvatskoj enciklopediji papir definiramo kao „plošni proizvod dobiven iz vodene suspenzije biljnih vlakana na stroju s finim sitom, koje omogućuje njihovo prepletanje i oblikovanje u vrlo tanak list.“¹ Kao materijal u opticaju je od 105. godine kada ga je u Kini proizveo tamošnji ministar koristeći različite materijale i sirovine. Izum papira bio je iznimno vrijedan jer se brzo pokazao idealnom podlogom za pisanje. Zbog jeftine proizvodnje tijekom vremena izbacio je iz upotrebe ostale materijale koji su se koristili za pisanje poput papirusa i pergamenta.²

Proizvodnja papira prošla je tri razvojne faze tijekom povijesti: kinesku, arapsku i suvremenu. U prvoj fazi mljela se smjesa od oguljenih čahura dudova svilca, vlakana bambusove trske, starih krpa i ribarske mreže koja bi se kasnije namočila u gašenom vapnu, potom se sušila na situ. Nastali materijal se zatim prešao, glačao bjelokošću i naposljetku obrezivao, i na taj način je proizveden prvi papir.³

Slika 1: Proces proizvodnje papira za vrijeme kineske faze (preuzeto s internetskog izvora⁴).

Druga, arapska faza, započela je uslijed sukoba između Arapa i Kineza u središnjoj Aziji 751. godine. Zarobljeni Kinezi otkrili su Arapima tajnu proizvodnje papira, a oni su napravili određene preinake. Uslijedilo je pokretanje radionica na području današnjeg Bliskog istoka, a kasnije su donijeli papir i na područje Europe.⁵

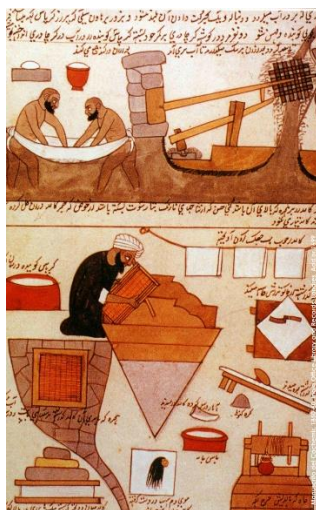
1 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46541>

2 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46541>

3 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46541>

4 <https://www.topchinatravel.com/silk-road/china-paper-making-technology-in-silk-road.htm>

5 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46541>

Slika 2: Proces proizvodnje papira za vrijeme arapske faze (preuzeto s internetskog izvora⁶).

U 18. stoljeću započinje treća, posljednja razvojna faza – suvremena, kada je ustanovljeno da se od drveta može proizvesti papir. To je označilo početak strojne proizvodnje, koja traje i danas.⁷

Slika 3: Suvremena proizvodnja papira (preuzeto s internetskog izvora⁸).

Analizirajući papir Jakubin (1999) ukazuje na mogućnost njegove primjene u crtačkim, grafičkim i slikarskim tehnikama te spominje nekoliko podjela pa tako navodi da papir koji se razlikuje po boji i njezinim svojstvima može biti tonski, kromatski ili akromatski. Ukoliko se kategorizira prema obradi površine, može biti glatki, hrapavi (manje ili jače), mat i sjajni.

Kada govori o kvaliteti papira, Jakubin (1999) pojašnjava kako on može biti smeđi, bijeli papir slabije kvalitete i bezdrveni koji je ujedno i najkvalitetniji. Odabir neke od navedenih vrsta papira ovisi isključivo o likovnim tehnikama koje se namjeravaju koristiti na papiru kao podlozi.

6 <https://muslimheritage.com/paper-industry/>

7 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46541>

8 <https://www.dsmith.com/paper/insights/blogs/2020/7/how-is-paper-made-our-paper-production-process>

U skladu s time su danas u likovnom stvaralaštvu, grafičkoj i izdavačkoj djelatnosti, trgovini, uredima... u primjeni razne vrste papira. U likovnom izražavanju i stvaranju najčešće se koriste: bezdrveni crtaći bijeli i tonirani papir, obojeni kolaž papir, akvarel papir, natron papir, Fabriano papir, leinen papiri, novinski papir, omotni papir, Forex i Canson papiri i kartoni, fotopapir itd.

Slika 4: Fabriano papir (preuzeto s internetskog izvora⁹).

Petrić, Vusić i Geček (2012) pišu da pored papira, papirne proizvode čine karton i ljepenka. Izuzev gramaže, oni se razlikuju i po izgledu, debljini, čvrstoći i građi. Karton se dobiva iz jednog ili više slojeva smjese od vlakana kemijske celuloze, drvenjače, otpadnog papira, punila, keljiva i boja, a njegova težina oscilira između 200 i 500 g/m².¹⁰

S druge strane, ljepenka je, prema Hrvatskoj enciklopediji, „ambalažni karton izrađen od višeslojnog papira različite kakvoće i oblika.“¹¹ Može biti puna i valovita, a ambalaža načinjena od nje, osim što je ekonomična, odlično podnosi udarce.

Slika 5: Karton (preuzeto s internetskog izvora¹²).

9 <https://b2b.eurotrade.hr/papir-fabriano-unica-crema-70x100-250g-19100114-proizvod-11054/>

10 <https://hrcak.srce.hr/94811>

11 <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=37712>

12 <https://www.zartart.com.au/product/CB211>

Slika 6: Ljepenska (preuzeto s internetskog izvora¹³).

Djeca se od rane dobi susreću s različitim vrstama papira. Neke od njih, poput akvarel papira, natron-papira, kolaž papira, kartona ali i ljepenke, prisutne su već u vrtiću. Dolaskom u osnovnu školu poznavanje s papirom se sve više sistematizira, što je vidljivo i iz likovnih mapa. Proučavajući njihov sadržaj možemo zaključiti da se, ovisno o tehnici, do 4. razreda koriste sljedeće vrste papira: glatki, hrapavi, srednje hrapav, najdeblji, srednje debljine, tanji, hamer, kolaž papir, natron-papir kao i jednostrana i dvostrana valovita ljepenka. Kasnije, od 4. do 8. razreda, uz navedene u program se uvodi i paus papir. Prema sadržaju tih mapa vidljivo je da se od učenika do završetka osnovne škole očekuje da poznaju mnogo vrsta papira, a onda i čemu koja vrsta služi. S obzirom na prisustvo većeg broja tvrdih papira jasno je kako oni nisu namijenjeni samo crtežu, grafici, slikarstvu nego i trodimenzionalnom oblikovanju. Budući da ono posjeduje određene zakonitosti, u idućem poglavlju ću općenito nešto napisati o tom području.

13 <http://parsafsoon.com/products/paperboard/>

3. PODRUČJE TRODIMENZIONALNOG OBLIKOVANJA

Kada govorimo o volumenu, tada zapravo govorimo o različitim prostornim oblicima koji posjeduju tri dimenzije: visinu, širinu i dubinu. Tu ubrajamo kiparstvo, arhitekturu i neke oblike primijenjene umjetnosti i dizajna.

Kiparstvo je jedno od najpoznatijih područja likovnog likovnoga izražavanja trodimenzionalnim oblicima i tijelima, a u povijesti umjetnosti prisutno je od prapovijesti do danas. Važno je i u odgojno-obrazovnom kontekstu u kojem se kiparstvo, kako pišu Tanay i Kučina (1995), najčešće odnosi na likovno izražavanje modeliranjem plastelinom, glinom, papirom, žicom, daskama i raznom ambalažom. Na taj se način, ističu Bošnjak i sur. (2009), potiče razvoj motorike, vizualne percepcije te sposobnost manipuliranja materijalima, a samim time razvijaju se i dječja kreativnost, samopouzdanje i ustrajnost.

Jakubin (1999) navodi kako se skulptura po stupnju plastičnosti može podijeliti na punu plastiku i reljef, te tu podjelu ističe kao osnovno svojstvo volumena. Punu plastiku definira „kao tijelo u prostoru koje možemo sagledati sa svih strana“ te je dijeli na kip ili statuu i na mobil (1999: 62)

Nasuprot punoj plastici reljef je oblik skulpture vezan uz podlogu koju Šošić (2019: 38) definira kao „više ili manje plošni oblik, koji je jednom stranom naslonjen na zid ili sličnu formu i namijenjen je gledanju samo frontalno.“ Prema visini izbočenja razlikujemo uleknuti, niski i visoki reljef.

Prema karakteristikama pojedinih odnosa mase odnosno volumena i prostora kod skulpture Jakubin (1999) je dijeli na:

- a) monolitnu ili apsolutnu masu (iz jednog djela izrađen te posve zatvoren volumen ispunjen nekom tvari) (slika 7),
- b) udubljeno-ispupčenu masu (masa nastala udubljenjem ili ispupčenjem monolitne mase) (slika 8),
- c) prošupljenu masu (masa nastala prodiranjem prostora u masu) (slika 9),
- d) plošno istanjenu masu (nastalu istanjivanjem mase s istaknutom širinom i visinom, dok je debljina zanemariva) (slika 10),

e) linijski istanjenu masu (trodimenzionalni linijski oblici kojima je istanjivanjem oduzeta masa, s istaknutom dimenzijom dužine) (slika 11).

Slika 7. Constantin Brancusi: Poljubac, 1910., kamen (preuzeto s internetskog izvora¹⁴). Slika 8. Jean Arp: Torzo diva, 1950., bronca (preuzeto s internetskog izvora¹⁵). Slika 9. Laokont sa sinovima, kamen (preuzeto s internetskog izvora¹⁶).

Slika 10. Naum Gabo: Glava br. 2, 1916., čelični lim (preuzeto s internetskog izvora¹⁷). Slika 11. Alberto Giacometti: Čovjek koji pokazuje, 1947. (preuzeto s internetskog izvora¹⁸).

Kada je o papiru kao kiparskom materijalu riječ, od svih istaknutih vrsta masa posebno intrigira plošno istanjena masa koja svojim oblikom i podsjeća na papir. Vidljivo je to i kod priložene skulpture Nauma Gaba kao jednog od istaknutijih umjetnika 20. stoljeća koji je pomoću plošno

14 <https://proleksis.lzmk.hr/13403/>

15 <https://www.dia.org/art/collection/object/torso-giant-33178>

16 <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35402>

17 <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-st-ives/exhibition/naum-gabo/naum-gabo>

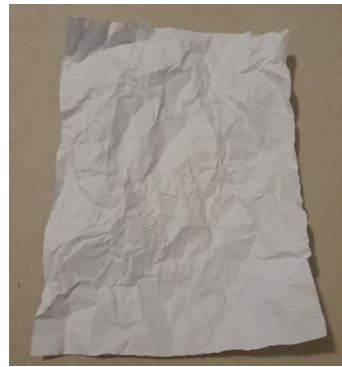
18 <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/volumen.htm>

istanjenih masa naglasio prostor kao bitan element oblikovanja u modernoj i suvremenoj umjetnosti.¹⁹

Ipak, papir u kiparstvu ne treba promatrati isključivo kao plošno istanjenu masu. Ako list papira zgužvamo, onda i oblikujemo u kuglu, možemo doći do monolitne mase, ako ga zgužvamo pa kasnije djelomično „ispeglamo“ doći ćemo do udubljeno-ispupčene, ako ga probušimo do prošupljene, a ako ga izrežemo u trake koje možemo još naknadno stanjiti – do linijski istanjene mase.

Slika 12: Monolitna masa (vlastita galerija).

Slika 13: Udubljeno-ispupčena masa (vlastita galerija).

Slika 14: Prošupljena masa (vlastita galerija).

Slika 15: Linijski istanjena masa (vlastita galerija).

Što se tiče arhitekture, Jakubin (1999:77) navodi da je to „umijeće oblikovanja prostora i oplošja odnosno mase koja ga određuje [...] čija je svrha oblikovanje prostora namijenjenih različitim potrebama čovjeka.“ Dakle, možemo istaknuti prostor, bilo unutrašnji bilo vanjski, kao njezin glavni element. Po načinu na koji se pruža, navodi dalje Jakubin (1999), taj prostor može biti centralni, uzdužni, jedinstveni i raščlanjeni. Osim fizičkog oblikovanja prostora,

19 <https://www.tate.org.uk/art/artworks/gabo-head-no-2-t01520>

arhitektura obuhvaća i estetske i etičke odlike zbog čega je i smatramo umjetnošću, za razliku od, na primjer, građevine (Šošić, 2019).

Kao njezine osnovne elemente možemo izdvojiti konstruktivne elemente, konstruktivne materijale, oblik i funkciju (Šošić, 2019).

Slika 16. Primjer centralnog prostora: Crkva sv. Križa u Ninu (preuzeto s internetskog izvora²⁰).

Slika 17. Primjer raščlanjenog prostora: Dioklecijanova palača u Splitu (preuzeto s internetskog izvora²¹).

Građevinski materijali koji se najčešće koriste u arhitekturi su: kamen, drvo, beton, opeka, željezo, a ukoliko joj se pristupa u odgojno-obrazovnom kontekstu, to se često čini pomoću papira kao materijala (papir-plastika), a isto vrijedi i za urbanizam te krajobraznu arhitekturu.

20 <https://www.nin.hr/hr/kulturna-bastina/sv-kriz>

21 <https://visitteo.com/hr/dioklecijanova-palaca/>

Slika 18: Maketa od ambalaže prema arhitektonskom modelu (Grgurić, 2003:109).

Manje je poznato da, kada govorimo o trodimenzionalnom oblikovanju, tu ubrajamo i neke oblike primijenjene umjetnosti i dizajna. Shodno tome, istaknut ću keramiku koja označava sve pečene proizvode koji su nastali oblikovanjem gline, a popularna je diljem svijeta. Pored toga Karaman (2005) spominje širok spektar predmeta koji ne predstavljaju umjetničke tvorbe ali ipak sadrže određenu formu kojom stvaraju dekorativan učinak. To mogu biti ručno proizvedene tvorbe (proizvodi umjetničkog obrta) ili, ako se radi o predmetima iz industrijske proizvodnje, različiti uporabni predmeti koje osmišljavaju dizajneri.

Termin „dizajn“ s umjetničkog aspekta Karaman (2005:113) definira kao „izvanjsko uređenje oblika – oblikovanje plašta unutrašnjem sadržaju uporabnih predmeta proizvedenih za nepoznatog kupca.“ Kod dizajnerskog oblikovanja koriste se razni materijali, a neki od njih su i papirni proizvodi koji u posljednje vrijeme, paralelno s održivošću kao aktualnom temom, sve više dolaze do izražaja. U tom kontekstu izdvojit ću kao primjer kartonski namještaj koji fascinira svojom jednostavnošću, lako je dostupan i vrlo povoljan.

U Hrvatskoj se isto eksperimentira s papirom kao dizajnerskim materijalom. Primjer toga je kolekcija lusteri *Papirli* dizajnerice Ksenije Jurinec. Prilikom izrade koristila se ekološkim poliesterskim papirom koji osvijetljen stvara diskretne refleksije. Riječ je o plošno istanjenoj masi koja, kada je svijetlo ugašeno, izgleda kao mobil u prostoru.²²

22 <https://dizajn.hr/blog/ksenija-jurinec-papirli/>

Slika 19: Ksenija Jurinec, Papirli luster (preuzeto s internetskog izvora²³).

Također, i hrvatska umjetnica Tena Letica Tkalčević papir koristi na kreativan način u trodimenzionalnom oblikovanju. Naime, ona se bavi *paper engineeringom* i *papercuttingom* odnosno izrađuje 3D oblike od papira, a istovremeno organizira i radionice za djecu u kojima ih upoznaje s navedenim tehnikama.²⁴

Slika 20: Tena Letica Tkalčević, 3D drvo od papira (preuzeto s internetskog izvora²⁵).

Kada je riječ o svjetskim umjetnicima, izdvojiti ću francuski duo Zim&Zou koji izrađuje razne konstrukcije od papira, najčešće u šarolikim bojama. Ove godine su čak ostvarili suradnju s poznatom modnom kućom *Hermes* te su kreacijama od papira uredili izlog njihove poslovnice u Tokiju.²⁶

23 <http://www.ksenijajurinec.hr/HR/product/papirli-pendant-lamp/>

24 <https://vizkultura.hr/dizajnerica-u-papirnatom-inzinjeringu/>

25 <https://vizkultura.hr/dizajnerica-u-papirnatom-inzinjeringu/>

26 <https://zimandzou.fr/journey-of-a-lifetime>

Slika 21: Zim&Zou, izlog *Hermes* poslovnice u Tokiju (preuzeto s internetskog izvora²⁷).

27 <https://zimandzou.fr/journey-of-a-lifetime>

4. MOGUĆNOSTI PAPIRA U PODRUČJU TRODIMENZIONALNOG OBLIKOVANJA

Ne postoji univerzalni odgovor na pitanje „Zašto se dijete voli likovno izražavati?“ Jedni smatraju da je ta sposobnost urođena, drugi da dijete tako zadovoljava unutarnju potrebu za izražavanjem dok će treći kazati da je to posljedica motoričke aktivnosti (Grgurić, Jakubin, 1996). Ono što možemo sa sigurnošću reći je da ono prolazi različite etape likovnog razvoja tijekom svog odrastanja. Grgurić i Jakubin (1996) izdvajaju tri isprepletene procesa sazrijevanja i učenja koji se javljaju tijekom razvoja dječjeg likovnog izražavanja. To su proces razvijanja psihomotorike ruku, šake, prstiju i ovladavanje likovnim priborom, proces spoznavanja okoline i razvijanja spoznaja o njoj te proces razvijanja potreba i sposobnosti za prikazivanjem okoline. Kroz likovne aktivnosti kojima se bavi tijekom tih procesa, pišu Balić Šimrak i Bakotić (2021), dijete će izraziti svoja iskustva, odnosno znanja o predmetima i pojavama iz svoje okoline.

Likovno izražavanje razvija se tijekom likovnih aktivnosti koje za djecu rane i predškolske dobi planira odgojitelj vodeći računa o tome da zadovolji temeljne vrijednosti *Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* u koje ubrajamo znanje, humanizam i toleranciju, identitet, odgovornost, autonomiju i kreativnost. Prema tom dokumentu „vrtić djetetu osigurava raznovrsne mogućnosti izražavanja i stvaralačke prerade vlastitih ideja, načina razumijevanja i doživljaja“ (MZO, 2015: 10). Da bi se to postiglo, potrebno je djeci omogućiti stalan pristup raznovrsnim materijalima, onda i papiru, posredstvom kojih će oni razvijati svoju autonomiju i samostalnost.

Ranije sam spomenula kako je oblikovanje papirom, kao jedan od načina likovnog izražavanja, prisutno u životu djeteta od rane predškolske dobi pa sve do završetka srednjoškolskog obrazovanja, te se prema tome s papirom susreće već u jasličkoj skupini, kako u obliku slikovnice, tako i u likovnim aktivnostima u kojima im služi isključivo kao podloga za crtanje/šaranje. U toj dobi djeca vole istraživati različite predmete i neoblikovane materijale opipavanjem i gužvanjem, i tu se papir može iskoristiti kao sjajan poticaj za aktivnosti. Tijekom godina način na koji djeca u vrtiću pristupaju papiru se mijenja tako da će im taj materijal relativno brzo početi služiti i za trodimenzionalno oblikovanje (Grgurić, 2003).

Golac (1991) upozorava da, zbog svoje specifičnosti i originalnosti, rad s papirom zahtjeva određene vještine i znanje, stoga je uloga odgojitelja i učitelja u tim situacijama od presudnog značaja. Kada se djeca prvi put susreću s određenim aktivnostima, u ovom slučaju s

oblikovanjem papira, potrebno im je demonstrirati kako će to pravilno učiniti (presavijati papir, rezati, sjeckati i slično). Svaka akcija s papirom, ističe Grgurić (2003), izaziva novu poziciju igre sjene i svijetla iz koje proizlazi drugačije oblikovanje.

S obzirom na postupak i pribor kojim se papir obrađuje, Bošnjak i sur. (2009) tehnike oblikovanja papira dijele po likovno-tehničkim postupcima na savijanje, rezanje, bušenje, sjeckanje, gužvanje i lijepljenje. Također, navode kako se papirom mogu ostvariti kiparske forme: statue, reljefi i mobilni.

U praksi se pokazalo da su aktivnosti vezane uz trodimenzionalno oblikovanje papirom uglavnom namijenjene djeci u srednjim i starijim odgojnim skupinama u vrtiću, no Šparavec (2018), pišući o svom iskustvu, ističe kako u sve te aktivnosti mogu biti uključena i djeca u jaslicama i mlađim odgojnim skupinama, uz potrebnu prilagodbu sadržaja. Oni najčešće trgaju papir a potom ga lijepe na podlogu, ali je bitno da su angažirani, ustrajni i uporni.

Pišući o tome Šparavec (2018) navodi primjer aktivnosti u kojoj su djeca u dobi od 3 godine upotrijebila tehniku kaširanja na podlozi od lesonita, dok su starija djeca izrađivala životinje i druge, kompleksnije predmete. Ipak, primjećuje kako se u području trodimenzionalnog oblikovanja najpoželjnijom pokazala tehnika papir-plastike, ali među starijom djecom koja su često sama inicirala takve aktivnosti.

Pored navedenoga Šparavec (2018) opisuje aktivnosti s recikliranim materijalima u kojima djeca stvaraju radove od tuljaca od kuhinjskog papira i od papirnatih vrećica. Slijedom navedenoga Šparavec (2018) zaključuje kako takve i druge likovne aktivnosti potiču razvoj svih djetetovih kompetencija, dok Balić Šimrak (2021) ističe njihovu dobrobit kroz razvoj percepcije, logičke usporedbe, sposobnost djeteta da poveže ideje i pojmove te obogati maštu. U kontekstu razvoja kompetencija, Šparavec (2018) kod likovnih aktivnosti izdvaja socijalnu kao najizraženiju. Naime, tijekom aktivnosti djeca razgovaraju, komentiraju radove, svoje i tuđe, razmjenjuju mišljenja te se međusobno podržavaju. Ukoliko se dogodi sukob, uče ga samostalno riješiti, naravno, uz početnu pomoć odgajatelja. Njegova se uloga još jednom pokazuje bitnom jer je on model poželjnog ponašanja, te kao takav treba poticati društveno prihvatljivo ponašanje te usmjeravati dijete.

Prijelazom u razdoblje razredne nastave Grgurić i Jakubin (1996) objašnjavaju kako djeca u periodu od 6. do 11. godine prolaze fazu intelektualnog realizma kada razvijaju apstraktno mišljenje, obogaćuju maštu te se spontano izražavaju. Tim karakteristikama odgovara ono što se u okviru nastave iz osnovnoškolskog predmeta Likovna kultura predlaže *Odlukom o*

donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj (NN, 7/2019). Prema njemu glavnu strukturu predmeta Likovne kulture čine tri domene: stvaralaštvo i produktivnost, doživljaj i kritički stav te umjetnost u kontekstu, a iz njih proizlaze odgojno-obrazovni ishodi predmeta, onda i sadržaji tih ishoda. Analizirajući sadržaje za ostvarenje tih odgojno-obrazovnih ishoda navedenih u kurikulumu dolazi do izražaja kako za svaki od prva četiri razreda uključuju primjenu trodimenzionalnog oblikovanja u radu s učenicima. Što se papira kao materijala u trodimenzionalnom oblikovanju tiče, tehnika papir-plastike prisutna je od prvog razreda, kao i oblikovanje ambalažom. Kasnije, od trećeg razreda, kurikulum obuhvaća i likovnu tehniku kaširanja papira, s time da se za svaki razred navodi i to kako učitelj posjeduje slobodu u odabiru materijala, već u skladu sa situacijom.

Imajući na umu veliku odgojno-obrazovnu korist od likovnih tehnika poput papir-plastike i kaširanog papira, posvetit ću im se u daljnjem tekstu. Uz njih osvrnut ću se na origami, kirigami i neke druge mogućnosti trodimenzionalnog oblikovanja papirom te na ambalažu kao nešto malo drugačiju tehniku, ali ipak blisku trodimenzionalnom oblikovanju papirom.

4.1. Papir-plastika

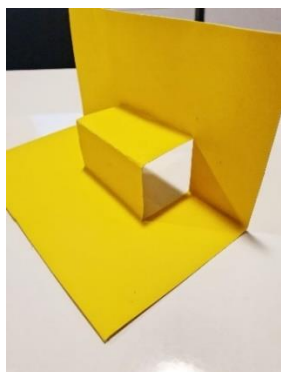
Bošnjak i sur. (2009) interpretiraju papir-plastiku kao „sva likovno osmišljena trodimenzionalna ostvarenja od papira“. Budući da je papir lako dostupan, nerijetko se koristi u nastavnim aktivnostima, a materijali potrebni za njegovu obradu su škare i ljepilo.

S druge strane, Jakubin (1999) ovu tehniku objašnjava kao „prostornoplastičko odnosno trodimenzionalno oblikovanje papirom“ te kao osnovne načine rada u papir plastici navodi sljedeće:

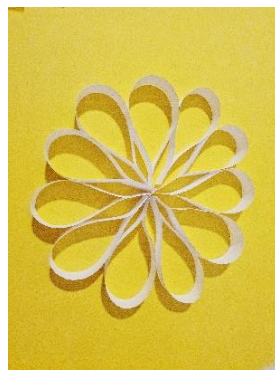
- rezanje papira,
- urezivanje u plohu papira (slika 22),
- izrezivanje iz plohe papira,
- savijanje i lomljenje plohe papira (slika 23),
- savijanje i lomljenje trake papira (slika 24),
- presavijanje papira ritmičkim nabiranjem (slika 25).

Slika 22: Reljef
(vlastita galerija).

Slika 23:
Trodimenzionalni
pravokutnik (vlastita
galerija).

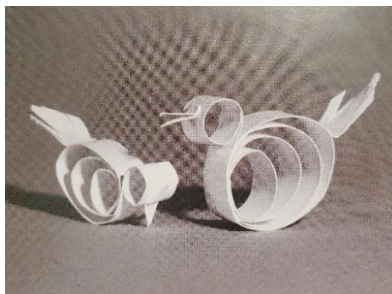
Slika 24: Rozeta
(vlastita galerija).

Slika 25: Lepeza
(vlastita galerija).

Golac (1991) govori o papir-plastici kao o načinu izražavanja koje zaslužuje više pozornosti unutar odgojno-obrazovnih ustanova. Objašnjavajući rad papirom, kao načine oblikovanja izdvaja trganje, rezanje, presavijanje i savijanje papira. Cilj ove tehnike je, ističe Golac (1991), razvoj tehničkih, individualnih i stvaralačkih sposobnosti djeteta.

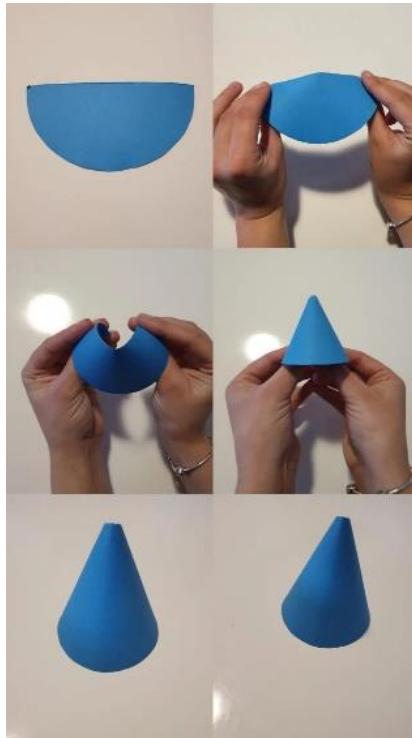
Za razliku od Jakubina (1999) i Golca (1991) koji polaze od načina oblikovanja Grgurić (2003) kod papir-plastike polazi od tzv. temeljnih oblika koji se iz papira mogu oblikovati. Ona naglašava da temeljni oblik čini kostur kompozicije, te je on primarni korak kod građenja papirom, a na njega se dodaju ukrasni elementi ukoliko je to potrebno, te se ide u dodatno oblikovanje. Vrpca ili traka je najjednostavniji element (samostalni ili ukrasni) koji se može obrađivati kao linijski istanjena masa ili pak kao crta u prostoru. Pojašnjavajući proces oblikovanja vrpce Grgurić (2003) u svojoj knjizi prikazuje primjere arabeske i nekolicine životinja poput puža, leptira, koke itd.

Slika 26: Koka i pile (Grgurić 2003:22).

Stožac u papir-plastici, kao izrazito atraktivan oblik, nudi raznolike opcije prilikom pronalaska likovnih rješenja. Da bismo ga napravili, potrebno je uzeti određeni oblik papira čiji ćemo kut

držati palcem, kažiprstom i srednjim prstom jedne ruke, dok ćemo drugom rukom držati kut iste stranice i lagano zarotirati. Ako ga kombiniramo s nekim drugim elementom, npr. valjkom, likovni izražaj se čini još dojmljivijim. U svemu navedenome bitno je voditi računa o urednoj i tehnički dobro izvedenoj likovnoj kompoziciji. (Golac, 1991)

Slika 27. Postupak izrade stošca (vlastita galerija).

Što se tiče valjka, zbog njegove jednostavnosti lako ga je implementirati u različite kompozicijske odnose (Golac, 1991). Ovaj oblik zahtjeva elastičniji papir, što znači da ga je potrebno prethodno izvući na način da papir uzmemo za krajeve i povlačimo preko ravnog ruba stola. Zatim jedan kraj lagano presavijamo prema unutra dok ne dobijemo željeni promjer (Golac, 1991).

Pored svega navedenog, Šošić (2019) dodaje kako je od papira moguće oblikovati reljefe, visoke i niske. Oni ne stoje slobodno u prostoru, pojašnjava Grgurić (2003), već se ravne plohe uzdižu u manje ili više izražene ispupčenosti. Tako u njezinoj literaturi možemo pronaći primjere reljefa koji su inspirirani hrvatskim narodnim ukrasima, a izvedeni su jednostavnim, plastificiranim, oblim i savijenim plohamama. Također, ističe reljefe inspirirane odjećom i arhitekturom povijesnih razdoblja koji se mogu izraditi od raznobojnog papira različite kvalitete.

Zanimljivi su i njezini prijedlozi oblikovanja pune plastike od papira građenjem jednostavnim geometrijskim oblicima poput valjka, stošca, kvadra, a čime se na uspješan način isto može dočarati narodna nošnja kao složeniji motiv (Grgurić, 2003).

Slika 28. Narodna nošnja s plisiranim rukavima (Grgurić 2003: 71).

Osim toga, građenjem temeljnim oblicima od papira mogu se izvesti likovni radovi inspirirani arhitekturom (makete i sl.).

Slika 29. Dječji rad, maketa grada Zadra, 3-6 g. (vlastita galerija).

Prilikom oblikovanja papirom, piše Grgurić (2003), često ostane neiskorištenih dijelova različitih oblika i kvalitete od kojih se daju izraditi kompozicije u slobodnoj formi, a koje isto obiluju skladom i ljepotom.

4.2. Ambalaža

Osim papir-plastike Grgurić (2003) pojašnjava kako je oblike moguće kreirati od gotovih volumena kao što su neiskorištena ambalaža i otpadni materijali poput drva, željeza i plastike. Njih nazivamo didaktički neoblikovanim materijalima. Nenadić-Bilan (1987) ističe da taj termin obuhvaća materijale koji nisu prošli kroz proces namjernog i svjesnog oblikovanja te ističe njihovu vrijednost zbog brojnih mogućnosti obrade koje su primjerene djeci predškolskog uzrasta. Slično spominje i Šošić (2019) naglašavajući bitnu povezanost ove tehnike i dječje igre. Naime, ovakve materijale je potrebno prethodno prikupiti, istražiti oblike, i potom stvarati nove oblike bez ikakvih likovnih ograničenja. Zajedničkim osmišljavanjem didaktičkih igara odgojitelja i djece razvija se suradnja, osjećaj pripadnosti skupini te konstruktivno rješavanje problema. Od ambalaže je moguće oblikovati građevinske ili urbanističke makete, čime djeca usvajaju arhitektonsko-urbanističke pojmove i odnos volumena i prostora, a mogu izrađivati i razne skulpture (Jakubin, 1999).

Slika 30: Dječji rad, košarkaško igralište od ambalaže, 6 g. (vlastita galerija).

Prilikom oblikovanja sva ambalaža gubi svoju primarnu namjenu te dobiva novo, likovno značenje, ističe Grgurić (2003), jer se građenjem stvara novi oblik. Moguće je kombinirati čitave oblike i pomoću njih stvarati nove forme, no može se i mijenjati temeljni oblik urezivanjem ili izrezivanjem. Grgurić (2003:108) dalje napominje kako se ambalaža ne bi trebala prekrivati drugim papirom kako bi se prekrila njezina obilježja jer je namjera promijeniti „svrhovitost kutije, ali ne i njezinu oslikanu površinu.“

Slika 31: Neboder s dizalom izveden od ambalaže (Grgurić 2003:108).

Ova tehnika je najviše zastupljena u likovnim aktivnostima u vrtiću, ali je u likovnim aktivnostima prisutna i kasnije. Kao što je poglavljem već navedeno, posjeduje vrlo korisne karakteristike; potiče maštu i kreativnost, djeca pomoću nje usavršavaju grubu i finu motoriku, a istovremeno jačaju sliku o sebi, samopouzdanje i istraživačko-spoznajni duh. Također, možemo reći kako ima odgojnu zadaću jer djeca sakupljaju, odvajaju, pa kasnije i recikliraju otpadni materijal.

4.3. Kaširani papir

Kaširanje je izvrsna tehnika kojom se mogu oblikovati predmeti različitih oblika. Bošnjak i sur. (2009) je opisuju kao tehniku oblikovanja papirom namočenim u ljepilo te ističu razliku između modeliranja papirnom kašom, te modeliranja slojevitim nanošenjem dijelova papira na kalup.

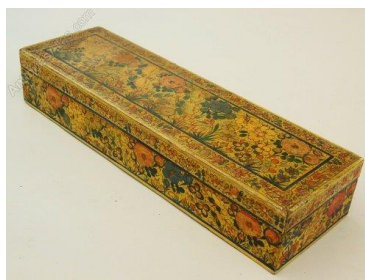
Papirna kaša dobiva se usitnjavanjem papira koji se potom namače u vrućoj vodi preko noći. Zatim se namočeni papir usitni električnom miješalicom, a višak vode potrebno je ocijediti. Dobivena kaša pomiješa se s ljepilom te se nanosi na željenu posudu, oblik ili formu, nakon čega je potrebno ostaviti je vani da se osuši. Ljepilo potrebno za spajanje papira tradicionalno se dobiva mješavinom vode i brašna, premda Bošnjak i sur. (2009) ističu još i drvofix zbog njegovih sjajnih sposobnosti povezivanja i mogućnosti prilagodbe čvrstoći papira. Tako dobivena kaša potom se oblikuje rukama, a kasnije se može oslikavati ili lakirati.²⁸ Jedna od najčešćih aktivnosti vezanih uz ovu tehniku u vrtiću, ali i školi, jest izrada maski za maskembal.

28 <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=46542>

Slika 32: Maske izrađene tehnikom kaširanja (preuzeto s internetskog izvora²⁹).

Papirna kaša jedan je od najpoznatijih zanata koji potječe iz Kašmira. Saraf (1987) piše da ta tradicija vuče korijene iz 15. stoljeća kada je kralj Zain-ul-Abidin pozvaoiskusne umjetnike i obrtnike iz srednje Azije. Otprilike u to vrijeme umjetnost ručne izrade papira doživjela je revolucionarni uzlet te je omogućila umjetnicima novi materijal. Bila je poznata i kao *kar-i-qalamdan* budući da se koristila za ukrašavanje kutija koje su se koristile za držanje olovaka i nekih drugih osobnih predmeta, odnosno kao *kar-i-munaqqash* kada se koristila za ukrašavanje glatkih površina od papirne kaše ili slojeva poliranog papira. Osim toga, primjenjivala se na stolariju, posebno na prozore, zidne ploče, stropove i namještaj. Prekrasni primjerci ove slavne tradicije mogu se vidjeti u muzejima diljem Europe i Amerike, ali i u džamijama Madin Sahib i Shah Hamdan.

Slika 33: Ukrasna kutija, *papier mache*, Kašmir (preuzeto s internetskog izvora³⁰).

Osim na Dalekom istoku, tehnika kaširanja ostavila je veliki trag i u Meksiku. Izrada trodimenzionalnih skulptura od papirne kaše na tom području nosi naziv *cartonería*, kako piše Barger (2020), a pretpostavlja se da se u Meksiku pojavila između 16. i 18. stoljeća za vrijeme

29 http://www.os-flukasa-kastelstari.skole.hr/?news_id=394

30 https://www.antiques-atlas.com/antique/antique_kashmir_papier_mache_long_box/as623a1900

europske kolonizacije. Najčešće se radi o jeftinim lutkama, tzv. *lupita*, lubanjama i skulpturama Jude Iškariotskog koje su se tradicionalno spaljivale tijekom Velikog tjedna. Osim njih, izrađivale su se i velike figure svetaca i Isusa koje su se koristile na vjerskim službama i festivalima. Također, spomenutom tehnikom su se izrađivale piñate, maske, lutke i još mnogo toga za razne druge prilike. Vjeruje se da su piñate bile povezane s autohtonim igrama lupanja lonaca. Tradicionalna piñata imala je oblik zvijezde sa sedam vrhova ukrašenim resama za koje su povjesničari smatrali da predstavljaju sedam smrtnih grijeha, dok je njihovo razbijanje simboliziralo dobročinstvo i spas. Ipak, danas nisu vezane uz vjerske službe kao nekoć, već prate aktualna društvena i politička događanja. Osim Dana mrtvih kada se izrađuju i ukrašavaju razne lubanje i kosturi, rođendani i festivali su najbolji događaji za *cartoneríu*.

Slika 34. Tradicionalna piñata (preuzeto s internetskog izvora³¹).

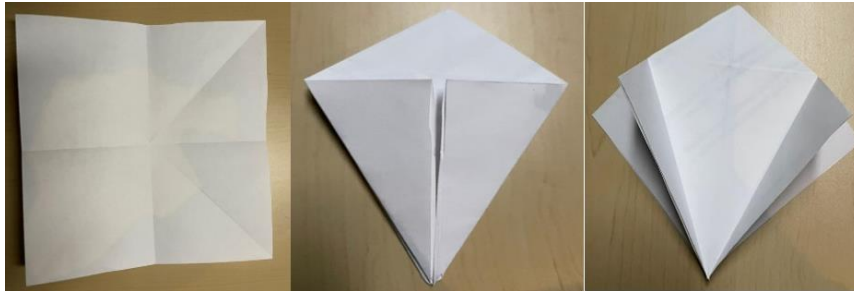
Što se tiče modeliranja u slojevima, Bošnjak i sur. (2009) pišu da se tom prilikom obično koristi novinski papir ili pak smeđe papirne vrećice. Osim papira i ljepila nužno je prikupiti i materijale poput balona, loptice, plastičnih boca i slično, koji mogu poslužiti za modeliranje. Prije nanošenja slojeva papira i ljepila, predmet se zaštiti folijom, a nakon sušenja skida se nanosena smjesa i postaje imitacija tog predmeta.

4.4.Origami

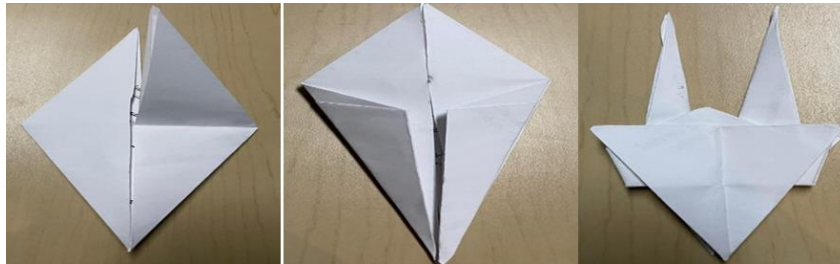
Jedna od najpoznatijih tehnika oblikovanja papirom razvila se u Japanu prije više od dvije tisuće godina te je postala važan dio japanske tradicije. Naziv dolazi od japanskih riječi „*ori*“ i „*kami*“, što u prijevodu znači „presavijeni papir“ čijim se oblikovanjem može dobiti trodimenzionalni oblik životinje, ljudskog lika i drugih raznih predmeta (Bošnjak i sur., 2009). Pri izradi je

31 <https://www.scribd.com/document/172028205/Carteria>

moгуće koristiti papir bilo koje vrste. Bitno je da je površina na kojoj se radi ravna i glatka, te veća od papira koji se oblikuje. Pritom, kako objašnjava Beech (2005), papir se uvijek savija odozdo prema gore, pri čemu se uzima rub najbliži sebi, te se prave oštri pregibi. Presavijanje može biti udubljeno i ispupčeno i to je jedini ispravan način za nastanak origamija. Da bi origami bio origami, ne smije se raditi nikakav prorez prilikom izrade (Beech, 2005).

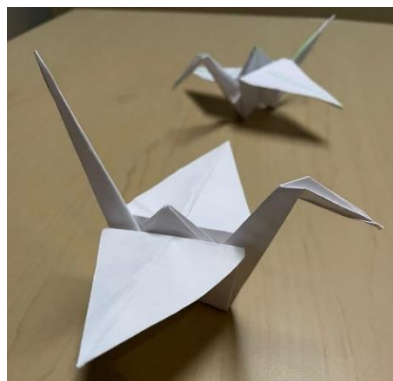

Slika 35. Postupak izrade origami ždrala (vlastita galerija).

Slika 36. Postupak izrade origami ždrala (vlastita galerija).

Povijesno gledano, dalje piše Beech (2005), origami je činio razliku među klasama aristokratskih samuraja te je bio značajan prilikom održavanja ceremonija u japanskim plemićkim obiteljima. Između 17. i 19. stoljeća nastala je ptičja osnova kao niz pregiba iz kojih su se izrađivali drugi, složeniji oblici ptica. Ždral, čiji sam postupak izrade gore prikazala, postao je simbol mira nakon što je bačena bomba na Hiroshimu.

Slika 37. Ždral (vlastita galerija).

Osim Japanaca, Beech (2005) ističe i Maure koji su origami doveli na područje Španjolske u 8. stoljeću te ga koristili kao pomoć prilikom poučavanja načela geometrije. U 13. stoljeću započinje njegov uspon i traje sve do danas. Istaknut ću pjesnika i novelista Miguela de Unamunoa koji je bio izrazito značajan za razvoj origamija tijekom 20. stoljeća zbog svoje kreativne upotrebe ptice koju je oblikovao od papira, a koja, za razliku od japanske inačice, nije letjela nego stajala.³²

Danas je origami na zapadu, ali i u Hrvatskoj iznimno popularan kao dio likovnih aktivnosti unutar odgojno-obrazovnih ustanova. Ako ga promatramo kao umjetnost, nije u tolikoj mjeri raširen. Ipak, počela su se osnivati origami društva od strane brojnih ljubitelja ove popularne tehnike. Jedno od njih osnovano je i u Hrvatskog 2012. godine pod nazivom Hrvatsko origami društvo, te je prvo takvo društvo na jugoistoku Europe.³³ Njihov primarni cilj je promocija umjetnosti origamija u području znanosti, umjetnosti i obrazovanja u Hrvatskoj, kao i razvoj suradnje domaćih i svjetskih origami majstora.³⁴

Objašnjavajući tehniku origamija Beech (2005) piše kako se on zasniva na geometriji, odnosno da je svaki pregib ravna linija. Dalje, spominje japanskog majstora Akira Yoshizawu koji je uveo pojmove *mekano presavijanje* i *mokro presavijanje*. Budući da većina origami radova podrazumijeva jače nabore, on je predložio da neki budu mekši od drugih, što u praksi nije funkcioniralo. Nastali problem riješio je presavijanjem vlažnog papira koji bi sušenjem zadržao oblik. Ipak, ovu tehniku mnogi danas izbjegavaju jer se takav papir lako kida te je njime iznimno teško rukovati. David Brill, britanski origamist, svakako nije jedan od njih. On je pomoću ove tehnike izradio mnoge složene oblike poput konja, nosoroga i slona (Beech, 2005).

32 <http://www.origamiheaven.com/historyunamuno.htm>

33

<https://www.hrsk.hr/index51.php?plDm1=9&plDm2=30&plDm3=0&pPg=0&plDcl=730&pToken=1f2ed7f3505759e469955ca98e284e60d93dcd0e>

34 <https://www.facebook.com/HrvatskoOrigamiDrustvo/>

Slika 38. David Brill: Konj (preuzeto s internetskog izvora³⁵).

Što se tiče hrvatskih origami majstora, istaknut ću Gorana Konjevoda koji od 2005. godine izrađuje origami djela. Ona najčešće uključuju teselacije odnosno mozaičnu podjelu ravnine u diskretne plošne elemente koji se dodiruju i prekrivaju ravninu.³⁶

Slika 39. Goran Konjevod: Palma (preuzeto s internetskog izvora³⁷).

4.5. Kirigami

Vezano uz origami Bošnjak i sur. (2009) spominju i kirigami kao njegovu inačicu pri čemu se papir, osim što se savija, oblikuje malim rezovima. Na taj način moguće je dobiti različite simetrične oblike. Zbog navedenog, može se reći kako ova tehnika nudi više kreativne slobode u odnosu na origami. Također vuče korijene iz Kine gdje se koristila za izradu raznih ukrasa čija je primarna svrha bila odavanje počasti bogovima i precima.

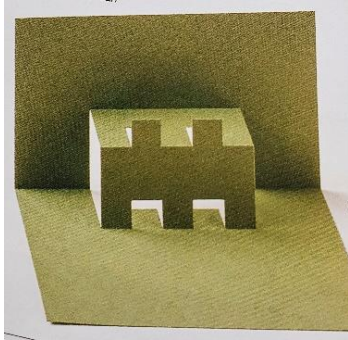
Prilikom izrade modela koriste se papiri različite boje, težine i oblika. Svakako, za početnike je adekvatniji teži papir jer se po njemu lakše urezuju oblici i neće se tek tako iskriviti. Od pribora se najčešće koristi nož za rezanje papira (škare, skalpel), šilo, ravnalo, olovka, gumica za brisanje. Naravno, postoji još alata kojima se možemo služiti, što za samu izradu, što za ukrašavanje ali to ovisi o ambicijama, odnosno kakav oblik želimo postići. Badalucco (2002) naglašava kako je savijanje papira s vanjske i unutarnje strane osnova svih modela, te uz nekoliko rezova dvodimenzionalni papir postaje trodimenzionalni objekt. Sam proces

35 <https://brilliantorigami.com/origami/>

36 <http://struna.ihij.hr/naziv/teselacija/21789/>

37 <https://organicorigami.com/gallery/50-50-2021/>

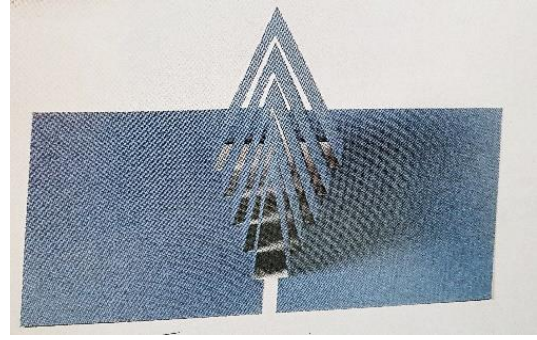
presavijanja može se pojednostavniti zarezivanjem pregiba po vanjskoj strani papira, bilo u punoj liniji, bilo u isprekidanoj, ili brazdanjem pomoću metalnog vrška. Kirigami tehnika razlikuje nekoliko tipova pregiba: tip 90° , koji je ujedno i najčešći, tip 0° , tip 180° , tip tunel, tip Z itd.

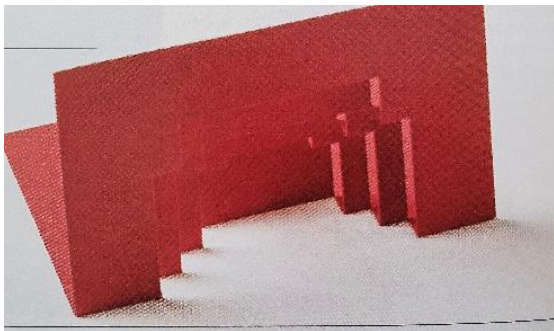
Slika 40: tip 90°
(Badalucco, 2002:20).

Slika 40: Tip 0°
(Badalucco,
2002:20).

Slika 42: Tip 180° (Badalucco,
2002:21).

Slika 43: Tip tunel (Badalucco, 2002:20).

Slika 44: Tip Z (Badalucco, 2002:21).

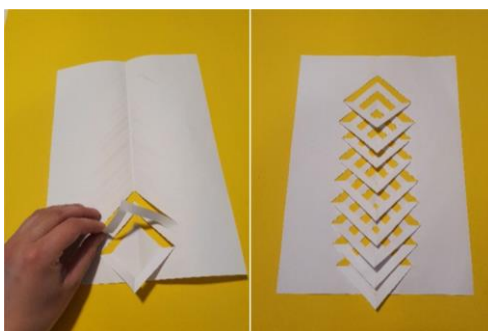
Što se tiče same izrade, postoji nekoliko načina izvedbe kirigamija. Obično se određeni model ucrtava na papir, ali isključivo ako se radi o jednostavnijem primjeru. Drugi način je da se model prisloni na staklo iza kojega se nalazi osvjetljenje, i tako se prekopira crtež, dok je posljednji način da se model prekopira na sjajni papir i potom prenosi na papir ili karton od kojega će se oblikovati. (Badalucci, 2002.)

U nastavku je prikazan prvi način. Dakle, papir se presavije na pola po dužini nakon čega se na njega ucrtaju okomite linije koje se potom režu škarićama.

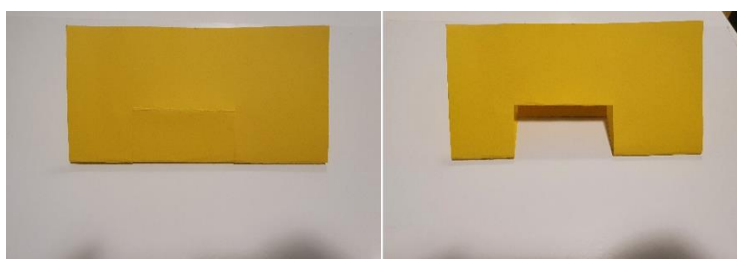
Slika 45: Postupak izrade kirigamija (vlastita galerija)

Po završetku papir se raširi a dobiveni rezovi se savijaju prema sebi, preskačući svaki drugi.

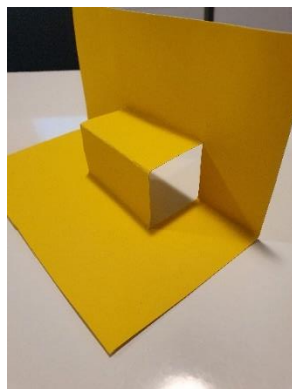

Slika 46: Postupak izrade kirigamija (vlastita galerija)

Također, uz pomoć ove tehnike uz samo dva reza moguće je izraditi trodimenzionalne geometrijske oblike. To možemo postići na način da papir presavijemo na pola, označimo olovkom dvije crte jednake duljine koje potom izrežemo. Naposljetku je potrebno saviti unutarnje i vanjske pregibe kako bi dobili željeni oblik.

Slika 47: Postupak izrade trodimenzionalnog pravokutnika pomoću kirigami tehnike (vlastita galerija)

Slika 48: Trodimenzionalni pravokutnik izrađen pomoću kirigami tehnike (vlastita galerija)

Kada govorimo o zastupljenosti kirigamija u svijetu, ova tehnika danas okuplja mnogobrojne vrhunske umjetnike poput Pippe Dyrlege koja uz pomoć olovke i skalpela stvara složena umjetnička djela³⁸, ili Petera Callesena koji većinu svojih radova stvori iz običnog A4 papira.³⁹

Slika 49: Peter Callesen: Neprobojni dvorac, 2005 (preuzeto s internetskog izvora⁴⁰).

4.6. Druge mogućnosti trodimenzionalnog oblikovanja papirom

U prethodnim poglavljima vidjeli smo kako su mogućnosti trodimenzionalnog oblikovanja papirom mnogobrojne, kao ni kod jednog materijala. Zapravo, svake novine, ambalaža, promidžbeni letci, autobusne karte i sav ostali papir koji svakodnevno susrećemo dokazuju sveprisutnost tog materijala, koji samim time nudi i čitav niz likovnih mogućnosti. Većina nabrojanog završiti će, u najboljem slučaju, na otpadu, ali smo, nažalost, svjedoci raširenosti

38 <https://mymodernmet.com/kirigami/>

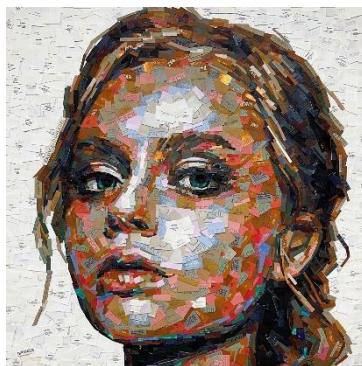
39 <http://www.petercallesen.com/about/>

40 <http://www.petercallesen.com/paper/a4-papercuts/>

odbačenog papira na javim površinama. Ipak, jačanjem ekološke svijesti porastao je i interes za recikliranjem, to jest vraćanjem odbačenog papira u novi proizvod koji je moguće opet koristiti.

Bošnjak i sur. (2009) naglašavaju proces reciklaže kao pravi pokazatelj vrijednosti i ljepote papira jer se njime stvara jedinstven primjerak papira koji ima svoju dušu. Prilično je jednostavan te ga je moguće izvesti i kod kuće. Prije svega, pojašnjavaju Bošnjak i sur. (2009), potrebno je grubo usitniti papir te ga namakati 24 sata u vrućoj vodi, a dobivenu pulpu (kašu) razrijediti vodom do željene gustoće. U posudu/kadu u kojoj se nalazi pulpa potom se uranja metalna mrežica u vodoravnom položaju, i izvadi se tanki sloj pulpe. Mrežicu je potrebno pohraniti na neki upijajući materijal i prekriti je čistom krpom, dok se valjkom uklanja višak vode. Dobiveni papir potrebno je odvojiti od mrežice tako da on ostane na krpi dok se ne osuši, a po završetku sušenja odvaja se od krpe.

Govoreći o nužnosti recikliranja i dobrobitima koje proizlaze iz istog, a u kontekstu likovne umjetnosti, spomenut ću tursku umjetnicu Deniz Sağdıç koja izrađuje jedinstvena umjetnička djela od sakupljenog otpada poput papira, plastike, vrećica, tekstila, kablova... Izrezujući navedene materijale stvara velike mozaike ili portrete ljudi različitih nacionalnosti i rasa, zbog čega izložba, koja je postavljena na aerodromu u Istanbulu, ima međunarodni značaj.⁴¹

Slika 50. Slika turske umjetnice Deniz Sağdıç izrađena od otpadnog kartona (preuzeto s internetskog izvora⁴²).

Nadalje, promišljajući o mogućnostima trodimenzionalnog oblikovanja papirom možemo izdvojiti i pop-up knjige za djecu. Takve knjige posjeduju trodimenzionalne stranice odnosno skočne slike i transformacije. Umjetnički aspekt izrade pop-up knjiga može se poistovjetiti s origamijem utoliko što obje tehnike koriste presavijeni papir, međutim, prilikom izrade origamija ne koriste se škare i ljepilo, što je slučaj kod pop-up knjiga. Ipak, ono što ih povezuje

41 <https://www.independent.co.uk/tv/lifestyle/turkish-artist-istanbul-airport-artworks-v0952261a>

42 <https://www.instagram.com/denizsagdicart/?hl=en>

je tehnika sklapanja papira. Budući da koriste istu tehniku, u ovu kategoriju ubrajaju se i pop-up čestitke.

Slika 51: Pop up knjiga (preuzeto s internetskog izvora⁴³).

Osim pop-up knjiga, postoje i knjige tunela koje su izrađene od niza stranica međusobno povezanih dvjema trakama. Otvori na svakoj stranici omogućuju promatraču pregled kompletne knjige, a slike na svakoj stranici zajednički stvaraju dimenzionalnu scenu u unutrašnjosti.

Slika 52: Knjiga tunela (preuzeto s internetskog izvora⁴⁴).

Uzimajući u obzir sve navedeno, uistinu možemo zaključiti da se uz malo mašte i dobre volje od papira mogu stvoriti velika umjetnička djela.

43 <https://babyology.com.au/lifestyle/entertainment-and-technology/10-awesome-pop-books-kids-adults/>

44 <https://www.flickr.com/people/41637252@N04/>

4.7. Kinč kao primjer trodimenzionalnog oblikovanja papirom karakterističan za sjeverozapadnu Hrvatsku

Kada je riječ o hrvatskoj tradiciji oblikovanja papirom, na sjeveru je poznata izrada cvijeća od krep-papira koje se koristilo za ukrašavanje doma u božićno vrijeme, ali i za svadbe. Ti ukrasi nose naziv „kinč“ koji potječe od mađarske riječi „kincs“ što znači blago ili vrijednost.⁴⁵ Kinč je upisan u Registar nematerijalnih kulturnih dobara Hrvatske kao umijeće izrade tradicijskog božićnog nakita kinča s područja sjeverozapadne Hrvatske.

Kako je unatoč upisu u registar kinč manje poznato umijeće uglavnom vezano uz lokalne kontekste sela i gradova Hrvatskog zagorja, Podravine i Međimurja, ne prati ga toliko literature kao neke druge vrste trodimenzionalnog oblikovanja papirom. Ipak, mnogo se o kinču može naći u arhivama informativnih internetskih portala, a što svjedoči o tome da je itekako živ budući da očito postoji potreba za pisanjem dnevnih vijesti o kinču. Na jednome je tako opisana usmena predaja prema kojoj su sredinom 19. stoljeća kćeri bogatih krapinskih obitelji odlazile u Beč usavršavati ručni rad, odnosno vezanje, kukičanje i izradu cvijeća od krep-papira. Po povratku bi svoje znanje prenosile na sluškinje koje su obično bile djevojke sa sela, pa se pretpostavlja da je to razlog pojavljivanja ukrasa u seoskim kućama.⁴⁶

Na drugom mjestu piše da je najstarija tehnika oblikovanja cvijeća ona koja se primjenjuje uz pomoć komadića metalne žice. Prema tom načinu papir se nakon presavijanja umeće u žicu te se njome pritišće prema dolje kako bi se dobilo udubljenje, da bi se onda takva forma savijala kružno u svrhu postizanja oblika cvijeta. Takve cvjetove s laticama moguće je izraditi na dva načina. Prvo, može se oblikovati svaku laticu pojedinačno. Drugim načinom jednu traku papira presavija se više puta da bi ga se polukružno izrezalo s jedne strane. Takav se papir raširi i u koncentričnim krugovima skuplja tvoreći cvijet.⁴⁷

45 <https://regionalni.com/tradicija-ukrasavanja-u-predbozicno-vrijeme-kinc-od-ruganog-papera-ukrasavao-je-i-unosio-boje-u-svaki-dom/>

46 <https://www.jutarnji.hr/domidizajn/inspiracije/znamo-mjesto-gdje-se-jos-uvijek-odrzava-ova-stara-hrvatska-tradicija-izrade-bozicnog-kinca-15038533>

47 <https://regionalni.com/tradicija-ukrasavanja-u-predbozicno-vrijeme-kinc-od-ruganog-papera-ukrasavao-je-i-unosio-boje-u-svaki-dom/>

Da je načina još jasno je iz jedne vijesti napisane povodom održavanja festivala kinča. Prema tom tekstu za područje Novog Marofa karakteristični su „palčeki“ odnosno cvijeće čije latice nastaju ovijanjem manjih komada krep-papira oko palca.⁴⁸

Uz spomenuti festival kinča u Novom Marofu tom su umijeću posvećene i mnoge izložbe. Primjerice, u svibnju 2016. godine u muzeju „Staro selo“ Kumrovec održana je izložba pod nazivom „Papirnate rože i rožice“ na kojoj su prezentirane razne vrste cvijeća od krep-papira te tradicijski ukrasi kojima su se kitile kuće tijekom godine. Vještina izrade cvijeća od krep-papira živi i danas, te se prenosi s generacije na generaciju.

Slika 53. Festival kinča u Novom Marofu: cvijeće od krep-papira, 2019. (preuzeto s internetskog izvora⁴⁹).

48 <https://www.varazdinske-vijesti.hr/drustvo/uskoro-iii-festival-kinca-promocija-tradicijskog-nakita-od-krep-papira-51969>

49 <https://www.medijmurje.info/2019/09/odrzan-prvi-festival-kinca-u-novom-marofu/>

5. PRAKTIČNO ISTRAŽIVANJE

5.1. Cilj istraživanja

Temeljni cilj istraživanja jest istražiti neke od tehnika oblikovanja papirom te proširiti vlastita znanja i iskustva o istima kako bih ih mogla što kvalitetnije i uspješnije primijeniti u osmišljavanju i realizaciji različitih aktivnosti s djecom predškolske dobi.

5.2. Problem istraživanja

Problem istraživanja odnosi se na pitanje kako uspješno osmisliti poticajne i adekvatne likovne aktivnosti primjerene djeci predškolske dobi, a vezane uz trodimenzionalno oblikovanje papirom u tehnikama papir-plastike, kaširanog papira, origamija, kirigamija i ambalaže.

5.3. Metodologija

Istraživanje je kvalitativno. U teorijskom dijelu ta se metodologija bazirala na istraživanju postojeće literature vezane uz temu, dok se metodologija u praktičnom istraživanju odnosi na pripremu i provedbu likovnih aktivnosti vezanih uz četiri načina oblikovanja paprom (papir-plastika, origami, kirigami, kaširanje), te oblikovanje ambalaže koje je srodno trodimenzionalnom oblikovanju papirom.

5.4. Sudionici

Sudionik istraživanja je autorica ovog diplomskog rada.

6. OPIS ISTRAŽIVANJA

Praktični dio rada obuhvaća četiri likovne aktivnosti koje su koncipirane u skladu s temom, oblikovanjem papirom. Pored opisa aktivnosti, kao i simuliranja njihove realizacije vlastitom izvedbom, u istraživanje je uključena analiza procesa rada i likovnih radova kao završnih rezultata navedenih aktivnosti. Temeljem takvog pristupa procijenjena je njihova prikladnost za izvedbu u suradnji s djecom predškolske dobi.

Koncept likovnih aktivnosti početno je bio zamišljen kao „priča u kutiji“, a za temu sam izabrala novelu „*Mali princ*“ francuskog autora Antoinea de Saint-Exupérya, a čiji je prijevod radio Ivan Kušan. To izdanje uključuje ilustracije koje su mi bile početna inspiracija. Prema tekstu i tim ilustracijama za likovne aktivnosti odredila sam izvedbu šest elemenata trodimenzionalnim tehnikama oblikovanja papirom, a to su Mali princ, planet, ruža, jato ptica, element arhitekture tj. zamišljeni grad u pustinji te pozadina. Njih sam zamislila kao vrstu pedagoškog poticaja kod čitanja kako bi djeca što više doživjela priču. Vjerujem da bi ih to dodatno motiviralo da je sami izvode, mijenjaju, dodaju neke svoje elemente. Uz to mi je namjera bila da izvođenjem Malog princa na ovakav način razmotrim mogućnosti izvedbe njega ili nekog drugog lika iz priče, u suradnji s djecom, u različitim tehnikama trodimenzionalnog oblikovanja papirom.

6.1. Mali princ – papir plastika

Cilj ove aktivnosti bio je izraditi trodimenzionalni lik Malog princa koristeći tehniku papir-plastike. Na početku sam izradila skicu kako bih si otprilike vizualizirala veličinu samog lika. Za izradu sam koristila papir za printer u zelenoj, žutoj i narančastoj boji te pištolj na vruće ljepilo uz pomoć kojega sam spajala dijelove tijela. Lik Malog princa naposljetku je imao dvije verzije. Prva verzija sadržavala je isključivo elemente valjka, zbog čega je lik dosta podsjećao na Orašara, što mi se nikako nije sviđjelo. Također, šal i obuća nisu bili trodimenzionalni, a na glavi nije bilo nikakvih detalja. Nakon analiziranja i promišljanja kako bih ga mogla unaprijediti, shvatila sam da nisam koristila dovoljno elemenata koje papir-plastika obuhvaća, a zbog kojih bi Mali princ izgledao dosta sadržajnije i bogatije. Zbog toga sam odlučila noge izvesti oblikovanjem zelenog papira u harmoniku, dok sam valjkasti trup obogatila trakicama

čime sam dobila raznolike teksture. Za izradu ruku oblikovala sam zeleni i žuti papir u valjak kako bih dobila efekt zavrnutih rukava. Oblik glave dobila sam pomoću stošca čiji sam vrh pričvrstila unutar trupa, a dodatno sam je ukasila očima koje sam oblikovala pomoću trakica, te obrvama koje sam dobila oblikovanjem sitnog komada papira u valjak. Od tri žute trake izradila sam šiške, a sam efekt kose pojačala sam dodavanjem dvanaest malih stožaca koje sam pričvrstila na šiške uz pomoć vrućeg ljepila. Na samom kraju dodala sam šal koji sam oblikovala presavijanjem i gužvanjem papira, a na samom vrhu izrezala sam četiri trake, dok sam na trup dodala više puta presavijene trake koje predstavljaju dva gumba.

Slika 54. Prva verzija izvedbe Malog princa u papir-plastici (vlastita galerija).

Slika 55. Druga verzija izvedbe Malog princa u papir-plastici (vlastita galerija).

Za izradu ovog rada bila su mi potrebna tri sata jer sam prvu verziju dosta nepromišljeno izradila, te samim tim nisam bila zadovoljna krajnjim rezultatom. Proces je zahtijevao određeno promišljanje i fokusiranost, stoga sam ponovnom izradom koristila više elemenata i detalja kojima sam naglasila trodimenzionalnost lika.

S obzirom da sam pazila na strukturu i čvrstoću, ovakav lik bi mogao poslužiti kao vrsta pedagoškog poticaja u dječjoj igri, ali i djeca sama bi mogla izvesti nešto u papir-plastici. Budući da je papir-plastika kao tehnika zanemarena u likovnim aktivnostima unutar vrtića, djecu bi bilo potrebno prvo upoznati s njezinim karakteristikama. Aktivnost bih započela

razgovorom o trodimenzionalnosti, pitala bih zna li netko od njih što to znači, ukoliko da, zajednički bismo došli do opisa pojma te onoga što on uključuje. S obzirom da papir-plastika uključuje nekoliko temeljnih elemenata poput valjka, stošca, traka, harmonike, primarno bih se posvetila isključivo izradi tih elemenata. Kada bih vidjela da su djeca u mogućnosti izvesti barem neke od tih temeljnih oblika predložila bih im izradu njihovog Malog princa ili nekog drugog lika kojega vole, potičući slobodu, ali naglašavajući da je bitno primijeniti prethodno istraženo o papir-plastici. Od materijala bih ponudila papir u više boja, tekuće ljepljivo i selotejp. Smatram da bi ovakva aktivnost također potaknula dječju kreativnost i maštu, a jednako je bitna i za razvoj fine motorike jer zahtjeva oblikovanje i rezanje papira. Zbog toga je aktivnost primjerena i za razvoj koordinacije i preciznosti pokreta.

6.2. Planet i ruža – kaširanje

Za provedbu ove aktivnosti bili su mi potrebni baloni, novinski papir, smjesa za lijepljenje od brašna i vode, škare, tempere, kistovi, igla, izvor svjetlosti. Naime, dva balona kaširala sam slojevitim nanošenjem novinskog papira koji je prethodno bio umočen u smjesu dobivenu od brašna i vode, te sam na njemu pokušala simulirati kratere. Nakon 24-satnog sušenja na balkonu sam ih probušila, a dobivenu smjesu oblikovala na dvije, što sličnije polutke. Tada sam pomislila kako bi upravo planet mogao poslužiti kao „spremnik“ za ostale elemente priče, umjesto klasične kutije. Za njegovo bojanje prvo sam koristila tamnije tempere poput sive i crne kojom sam naglasila kratere, a bijelom sam ga pokušala malo posvijetliti. Ipak, djelovao je jako mračno zbog čega sam nakon sušenja dodala još dvije nijanse plave i dvije nijanse zelene boje. Potom sam odlučila iglicom probušiti obje polutke te dodati izvor svjetlosti u njegovu unutrašnjost kako bih dobila efekt zvijezda, što mi se u konačnici jako svidjelo. Za oblikovanje i ukrašavanje samog planeta trebalo mi je otprilike 2 sata.

Slika 56. Tijek izrade (vlastita galerija).

Slika 57. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Istom tehnikom odlučila sam izraditi i ružu kao bitan element priče. Prvo sam kaširala ambalažnu kutijicu koja će kasnije poslužiti kao postolje za ružu. Onda sam pomoću novinskog papira prethodno namočenog u smjesu od brašna i vode oblikovala stabljiku, te potom na isti način i cvijet ruže. Potom sam odlučila dodati i jedan list na stabljiku, te sam dodatnim nanošenjem papira na njemu naglasila žilice. Nakon sušenja ružu sam oslikala temperama te spojila elemente uz pomoć vrućeg ljepila.

Slika 58. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Slika 59. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Kao i u prethodnoj aktivnosti, i ove elemente smatram poželjnim pedagoškim poticajima u aktivnostima vezanima uz čitanje jer nisu fragilni, djeca mogu slobodno manipulirati njima, a i kaširanje je nešto što se i inače radi s djecom u vrtiću. Aktivnost bi se poput prethodne isto provodila u likovnom centru te bi trajala dva dana jer iziskuje proces sušenja. Djeci bih ponudila balone, novinski papir koji bio oni sami trgali, kistove te brašno i vodu od kojih bi samostalno izradili smjesu. Za pretpostaviti je da bi više djece kaširalo jedan balon zbog čega možemo reći kako bi takva aktivnost potakla socioemocionalni razvoj djeteta, odnosno razvoj suradništva te odnosa s vršnjacima. Budući da je ovo tehnika s kojom se često susreću u vrtiću, ja bih preuzela ulogu promatrača, motivatora te opskrbljivača materijalom. Nakon sušenja balona i ruže djeci bih ponudila tempere kako bi ih mogli oslikati. Rekla bih im da zamisle i pokušaju dočarati kako bi izgledao planet na kojem živi lik kojega su izradili u prethodnoj aktivnosti.

6.3. Jato ptica – origami

Ova aktivnost inspirirana je pticama čiji je prelet Mali princ iskoristio kako bi otputovao s planeta. Za izvedbu sam koristila papir u više boja a cilj je bio dočarati jato ptica u letu. Prvo sam presavijanjem papira izradila deset ptica različitih oblika. Za to mi je bio potreban papir jednakih stranica koje su varirale od dimenzija 13x13cm do 15x15cm, ravna radna površina te precizna ruka. Budući da sam se prvi puta susrela s izradom ovakvih oblika pomoću origamija, za izradu jedne ptice trebalo mi je 15ak minuta. Događalo se da ne bih presavila papir na jednake dijelove zbog čega bi ptica naposljetku izgledala neuredno. Nakon što sam izradila sve ptice razmišljala sam kako da stvorim efekt „leta“. Tako sam odlučila kaširati konop u drvofixu, od kojega sam očekivala da će, kada se osuši, stajati čvrsto i vodoravno. Nažalost, to nije bio slučaj. Konop je konstantno padao i shvatila sam da moram tražiti drugo rješenje. Onda sam se odlučila na tanku žicu. Ptice sam pričvrstila za žicu uz pomoć selotejpa te sam ih kasnije povezala u „buket“, kao da je riječ o kinču. Bila sam zadovoljna konačnim radom, iako mi je nedostajalo malo stabilnosti.

Slika 60. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Za uspješno provođenje ovakve aktivnosti u vrtiću djecu bih prvo upoznala s origami tehnikom. Rekla bih im da pomoću lista papira kojeg se presavija mogu izraditi razne oblike, životinje i predmete te bih donijela nekoliko radova. Kao poticaj donijela bih knjigu „*Origami*“, autora Ricka Beecha, u kojoj ima nekolicina prijedloga i ideja za izradu, kao i opisani postupci izrade. Mišljenja sam da bi djeca prvo trebala savladati neke jednostavnije oblike poput aviona i brodića, pa tek onda težiti izradi kompleksnijih oblika i likova, stoga ne bih forsirala izradu ptica.

Slika 61. Primjer oblika za rad s predškolskom djecom u vrtiću izveden origami tehnikom (vlastita galerija).

Slika 62. Primjer oblika za rad s predškolskom djecom u vrtiću izveden origami tehnikom (vlastita galerija).

Iako smatram da je ova tehnika dosta zahtjevna i složena te zahtjeva iznimnu koncentraciju i preciznost, moje je mišljenje da bi njome, osobito kada bi se radilo o izradi ovih jednostavnijih oblika, djeca razvijala samostalnost i upornost, a što je čini njima prikladnom. Uz to, origami potiče i spoznajni razvoj, jer polazi od jasnih zakonitosti čijom se dosljednom primjenom dolazi do rezultata.

6.4.Scenska pozadina – kirigami

Za izradu ove aktivnosti koristila sam papir u zelenoj, plavoj i svijetlo plavoj boji. Zamisao je bila izraditi scensku pozadinu koja bi se uklopila u priču, i u tu svrhu odlučila sam se za planinu. Model sam ucrtala na papir koji sam potom zarezivala skalpelom. Udubljuvanjem papira označila sam linije koje je bilo potrebno presaviti. Bitno je voditi računa o urednosti kako bi linije izgledale što ljepše i preciznije, a za to je potrebna mirna ruka. Izradila sam dva elementa s tri vrha, te jedan element s dva vrha. Kako bih ih povezala u jednu cjelinu, gornju stranu papira koji stoji na površini presavila sam prema vani i na tom dijelu sam ga spojila s drugim elementom, dok sam za njega, s vanjske strane selotejpom spojila i posljednji element. Kako bih naglasila motiv planine, u pozadinu sam stavila izvor svjetlosti.

Slika 63. Rezultat aktivnosti (vlastita galerija).

Što se tiče ove aktivnosti, smatram da kao takva nije adekvatna za provođenje u vrtiću jer je za njezinu izvedbu potreban alat poput skalpela ili nožića za rezanje, a to svakako nije sigurno za djecu. Umjesto toga ponudila bih im papir i škare te bih im objasnila da presavijanjem papira pa njegovim zarezivanjem uz pomoć škara mogu dobiti razne oblike. Predložila bih im da na

presavijeni papir ucrtaju linije koje će potom izrezati. To bi ih potaknulo na istraživanje i promišljanje kakve još oblike mogu napraviti.

6.5. Grad u pustinji – ambalaža

Inspiraciju za ovu aktivnost pronašla sam u prinčevom dolasku na Zemlju, pokušavajući zamisliti grad u pustinji. Prvi dan sam prikupljala potrebnu ambalažu od lijekova, hrane, parfema, higijenskih potrepština i slično. Od ostalih materijala koristila sam škare, pištolj s vrućim ljepilom te selotejp. Za početak sam napravila grubu skicu kako bi to otprilike moglo izgledati. Izradila sam nekoliko zgrada na kojima sam izrezala prozore i vrata, dodala krovove. Tada je rad još uvijek izgledao kao maketa, a cilj je bio dobiti jedinstvenu strukturu u kojoj će do izražaja doći odnosi gore-dolje, naprijed-nazad. Tada sam počela slagati kutije jednu na drugu dok nisam dobila povezanu cjelinu, ali rad još uvijek nije djelovao kompletno, nedostajalo je detalja. Tada sam ukrasila krovove elementima harmonike ili dodavanjem sitnih kvadratića koji su djelovali kao crjepovi. Balkone sam izrezivala na način da dobijem efekt ograde, dok sam dodavanjem različitih oblika na kutije stvarala efekt ukrašene fasade. Na samom kraju dodala sam stepenice i klupu za sjedenje kako bi prikaz grada izgledao još realnije. Za izradu ove aktivnosti trebalo mi je dva dana jer je svaki potez kutijom, svako oblikovanje, nudilo neka nova, drugačija rješenja. Finalni rezultat nije bio ni približan onom skiciranom prije početka izrade.

Slika 64. Rezultat aktivnosti (vlastita galerija).

Slika 65. Rezultat aktivnosti 1
(vlastita galerija).

Slika 66. Rezultat aktivnosti 2 (vlastita galerija).

Nesumnjivo je kako se i ovaj element može koristiti kao pedagoški poticaj, međutim, s obzirom na sva iznenađenja koje tehnika ambalaže nudi, izradu bi svakako prepustila djeci, bez prevelikog usmjeravanja. S druge strane, za provedbu iste ovakve aktivnosti prvo bih im predložila da prikupe kod kuće svu ambalažu koju bi inače bacili u otpad. Na taj način ih učimo da se takav materijal može iskoristiti i prenamijeniti u neki drugi proizvod ili likovni rad, učimo ih reciklirati. Istovremeno treba voditi računa da je takav materijal siguran za dijete, da nema oštre rubove na koje se može ozlijediti rukujući njime te da je čist. Kada bi skupili potrebni materijal, pokazala bih im fotografiju kvarta u kojem se nalazi vrtić, te bih im uz to ponudila selotejp, tekuće ljepilo i škare. Fotografija bi bila u linearnoj perspektivi kako bi što više došli do izražaja prostorni odnosi. Predložila bih im da uz pomoć ambalaže koju su prikupili pokušamo izraditi kvart. Pitanjima bih ih poticala na izradu detalja poput vrata, prozora, krovova te naglašavanja prostornih odnosa. Rad s didaktički neoblikovanim materijalima pruža djetetu svu slobodu likovnog izražavanja, potiče razvoj kreativnog mišljenja te ekološku osviještenost. Djeca bi međusobno komunicirala te bi na taj način jačala suradnju i zajedno otkrivali svijet oko sebe. Osim toga, aktivnost bi utjecala na razvoj osjećaja uspješnosti i samopouzdanja, čime bi djeca jačala i sliku o sebi.

Ovakav materijal ostavlja prostora za izradu raznih igara pa bi se aktivnost kasnije mogla povezati i sa stolno-manipulativnim centrom.

6.6. Komponiranje elemenata

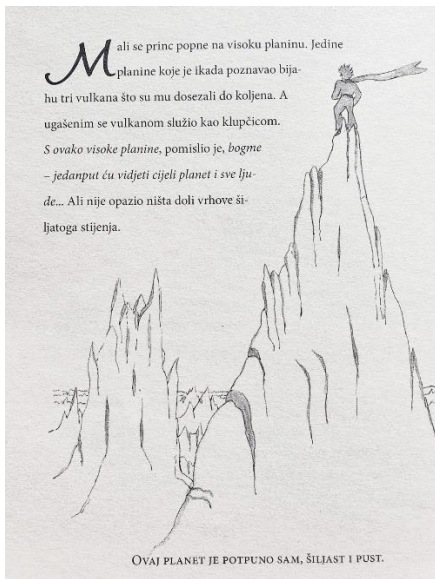
Sve prethodno napisano u aktivnostima odnosi se na elemente. Oni mogu funkcionirati i kao samostalni likovni radovi, ali sam ih prvenstveno zamislila kao elemente koji su u nekakvim odnosima. U nastavku ću prikazati kompozicijske odnose koje sam osmislila prema ilustracijama iz Malog princa, a čija je svrha potaknuti djecu da se isto okušaju u komponiranju kao procesu kojim se opet, kao kod ambalaže, osvještavaju prostorni odnosi, ali i ravnoteža, smisao za cjelinu itd.

Slika 67. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 68. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

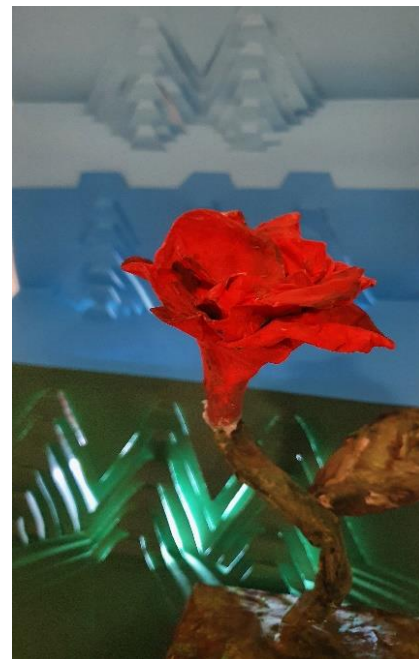
Slika 69. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 70. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

Slika 71. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 72. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

Slika 73. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 74. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

Smatram da je ovakva vrsta aktivnosti, poput prethodnih, prikladna kao pedagoški poticaj u radu s djecom predškolske dobi. Kako bih istražila njezine dobrobiti, pokazala bih djeci nekoliko ilustracija iz priče te im predložila da na temelju toga pokušaju složiti svoju kompoziciju, ostavljajući prostora za radove bitno drugačije tematike, budući da djeca vole likovno prikazivati neka vlastita iskustva. Kao i kod ambalaže, pitanjima bih ih usmjeravala na isticanje odnosa među elementima. Dobivene radove bi fotografirali te kasnije raspravljali o njima. Komponiranjem različitih elemenata u smislenu cjelinu, a da se pritom naglase i prostorni odnosi, djeca bi razvijala vizualnu percepciju te stjecala iskustva istraživanjem veza i odnosa među elementima. Osim toga, tako bismo poticali njihovu radoznalost i inicijativnost.

7. RASPRAVA

Praktični dio istraživanja obuhvaća četiri likovne aktivnosti vezane uz oblikovanje papirom te ambalažu koja je bliska trodimenzionalnom oblikovanju papirom. Sve su inspirirane elementima iz novele „Mali princ” a osmišljene su kao poticaj za moguću provedbu istih ili sličnih aktivnosti u suradnji s djecom u vrtiću. Cilj provođenja ovakvih aktivnosti je upoznavanje djece s navedenim tehnikama oblikovanja papirom kao i samom dobiti i mogućnostima papira kao materijala.

Prva osmišljena likovna aktivnost bio je Mali princ izrađen u tehnici papir-plastika, što je ujedno bio i moj prvi susret s takvom tehnikom. Za nju mi je trebalo najviše vremena jer nisam od početka vodila računa o elementima koji su bitni za papir-plastiku te je lik Malog princa ispao dosta stereotipno. U ponovnoj izradi pazila sam da obuhvatim što više elemenata, pa sam u konačnici bila jako zadovoljna dobivenim rezultatima, te bih ovu aktivnost izdvojila kao, za mene osobno, najizazovnije. Smatram da bi njezina provedba u vrtiću izazvala veliki interes kod djece predškolskog uzrasta, tim više što se radi o tehnici koja nije toliko prisutna u likovnim zadacima pa bi im bilo zanimljivo otkrivati neke nove mogućnosti papira. Svakako, možda bi upravo iz tih razloga bila zahtjevnija i izazovnije.

Druga likovna aktivnost obuhvaća tehniku kaširanja pomoću koje sam izradila planet na kojem je Mali princ živio te ružu. Sama izrada odvijala se bez većih problema, a izdvojila bih oblikovanje ruže kao zahtjevniji dio zadatka jer je bilo potrebno sačuvati taj oblik. Naime, nakon umakanja papira u smjesu od brašna i vode, on dosta omekša i lakše puca. Da bih izbjegla takav scenarij, ružu sam postavila u malu šalicu za kavu koja ju je „držala” tako da je nakon sušenja imala oblik kakav sam i zamišljala, i ovo je aktivnost čijim sam konačnim rezultatima najzadovoljnija. Iako je ova tehnika najzastupljenija u vrtiću od svih navedenih, smatram da interes među djecom ne bi izostao. Vjerujem da bi ovoj aktivnosti pristupili s velikom željom, a osim djece predškolske dobi, prikladna je i za mlađe.

Treću likovnu aktivnost čini jato ptica koje sam izradila uz pomoć origami tehnike. Također se radi o tehnici koju sam koristila po prvi puta nakon više godina zbog čega je sam proces izrade bio zanimljiviji i uzbudljiviji. Problem se pojavio oko materijala za koji su ptice trebale biti pričvršćene tako da izgledaju kao da lete. Prvotno zamišljeni kaširani konop nije bio funkcionalan, pa sam se naposljetku odlučila za žicu. Iako se tehnika čini jednostavna jer je papir potrebno samo presavijati, zapravo zahtjeva dosta preciznosti i koncentracije. Postoji

velika vjerojatnost da se željeni oblik ne dobije odmah iz prvog pokušaja, što se i meni dogodilo nekoliko puta, pa zbog toga treba poticati djecu da budu strpljiva, uporna i ustrajna, te ih ohrabrivati kada pogriješe. Upravo iz tih razloga primarno bih išla na ranije spomenute jednostavnije oblike. Smatram da bi origami bio dosta izazovan i zabavan za djecu predškolskog uzrasta, pogotovo kada bi vidjeli kakve sve oblike, predmete i likove mogu izraditi od jednog lista papira.

Četvrta likovna aktivnost obuhvaća kirigami tehniku pomoću koje sam izradila scensku pozadinu odnosno trodimenzionalni prikaz planine. Izrada je zahtijevala koncentraciju i mirnu ruku jer je urednost prioritet kod kirigamija. Za nju mi je trebalo 20ak minuta, a najviše vremena sam potrošila na promišljanje o načinu povezivanja elemenata. Svakako bi konvencionalni kirigami koji uključuje oštre alate trebalo prilagoditi djeci, možda pomoću njima prikladnih škara za papir. Smatram da bi im ova aktivnost bila jednako zabavna i privlačna kao i prethodna, jer mogu istraživati mogućnosti papira samim presavijanjem i rezanjem.

Peta aktivnost odnosi se na oblikovanje ambalažom. Sam proces izrade nije bio zahtjevan, ali je bilo potrebno promišljati na koji način istaknuti prostorne odnose naprijed-nazad, gore-dolje. Nju smatram najproduktivnijom, u smislu da nudi djeci najviše kreativnih rješenja, a pritom nemaju nikakvih ograničenja. Upravo iz tih razloga mišljenja sam da bi djeca pokazala veliki interes za sudjelovanjem.

Šesta, i posljednja aktivnost obuhvaća povezivanje svih prethodnih elemenata. Sama realizacija nije bila previše zahtjevna, trebalo je voditi računa o poziciji elemenata i kutu slikanja kako bi se naglasili prostorni odnosi. Izabrala sam ilustracije koje su mi nudile najviše mogućnosti za korištenje prethodno izrađenih elemenata, s tim da se nisam strogo držala originalnog prikaza istih. S obzirom da su djeca po prirodi radoznala, a ova aktivnost upravo to i potiče, mislim da bi se veći broj njih angažirao, tim više što bi aktivnost uključivala i fotografiranje radova.

8. ZAKLJUČAK

Papir je kroz povijest prošao nekoliko faza da bi danas izgledao kao papir koji poznajemo. Istražujući njegove mogućnosti razni narodi razvili su tehnike pomoću kojih ga možemo trodimenzionalno oblikovati, a zbog čega je njegova primjena sveprisutna. Upravo zahvaljujući toj raširenosti u svakodnevnom životu susrećemo različite vrste papira.

Premda se djeca susreću s njim od najranije dobi, papir najčešće služi za oblikovanje na plohi, dok je njegova primjena u trodimenzionalnom oblikovanju manje zastupljena, ali ipak prisutna, i to uglavnom u predškolskom uzrastu. Kako je ranije spomenuto, razvojem likovnog izražavanja mijenja se i djetetov odnos prema papiru pa će djeca predškolskog uzrasta samoinicijativno odabirati aktivnosti vezane uz oblikovanje papirom. Pritom ne smijemo zanemariti ni ulogu mlađe djece. Njih je potrebno poticati na sudjelovanje i uključiti u aktivnosti makar trganjem papira.

Upravo zbog te manje zastupljenosti u ovom radu su istražene mogućnosti određenih tehnika pomoću kojih bi se djeci približilo područje trodimenzionalnog oblikovanja papirom. Neke od njih, poput kaširanja i ambalaže već su ustaljeni dio prakse jer su dobro prihvaćeni od strane djece. To može biti iz razloga što u takvim aktivnostima dominiraju suradnički odnosi s vršnjacima, a zahvaljujući kojima djeca razvijaju pozitivna emocionalna stanja.

S druge strane, tehnike poput origamija, a pogotovo kirigamija zahtijevaju najviše promišljanja po pitanju prilagođavanja sadržaja djeci. I jedna i druga u svojoj suštini su prikladne za provedbu, ali treba uzeti u obzir da kod kirigamija dijete ne može, i ne smije rezati skalpelom ili nožem po papiru, što zbog svoje, što zbog sigurnosti druge djece. Stoga treba pronaći alternativu po pitanju alata, pa im, osim klasičnih, ponuditi možda i cik cak škare. Sigurno da takvi radovi ne bi bili primjer urednosti, ali su dobar način za uvježbavanje fine motorike ruku. Također, za savladavanje origami tehnike treba poći od jednostavnijih oblika poput aviona, brodova, omotnica za čestitku i slično.

Što se tiče papir-plastike, istraživanje literature pokazalo je da je takva tehnika ponekad dio likovnih aktivnosti u radu s djecom predškolske dobi, ali ne dovoljno. Možda je za nijansu kompleksnija no ostale jer uključuje više elemenata koje je potrebno savladati, ali baš zbog toga djecu treba poticati na njezinu izradu jer će razmišljati na koji način ukomponirati valjak i stožac iz kojih će proizići ljudsko tijelo.

Zaključno, sve istražene tehnike moguće je provesti u suradnji s djecom predškolske dobi uz određenu prilagodbu te adekvatne poticaje. Pomoću njih djeca će kontinuirano razvijati osjetljivost za oblikovanje, a upravo zbog zanimljivih oblika i iznenađenja koje papir kao materijal nudi ovo kasnije mogu biti aktivnosti koje bi oni samoinicijativno započinjali.

9. LITERATURA

Knjige

1. Badalucco, L. (2002). *Kirigami*. Mosta. Zagreb.
2. Balić Šimrak, A., Bakotić M. u suradnji s Dječjim vrtićem Konavle. (2021). *Ljepota iz perspektive djeteta*. Golden market-Tehnička knjiga. Zagreb.
3. Beech, R. (2005). *Origami: vodič kroz umjetnost presavijanja*. Leo-commerce. Zagreb.
4. Bošnjak, V., Brekalo, Z., Kosec, M., Kovačić, T., Matijević-Medvešek, M., & Novoselac, A. (2009). *Uvod u likovne tehnike*. Profil. Zagreb.
5. Golac, S. (1991). *Oblikovanje papira: priručnik za odgajatelje i nastavnike*. Školska knjiga. Zagreb.
6. Grgurić, N. (2003). *Oblikovanje papirom, alufolijom i didaktički neoblikovanim materijalima*. Educa. Zagreb.
7. Grgurić, N. & Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Educa. Zagreb.
8. Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike*. Educa. Zagreb.
9. Karaman, A., & Serdarević, J. (2005). *Osnovni elementi, oblici i vrste likovnoga govora*. Školska knjiga. Zagreb.
10. Šošić, M. (2019). *Likovna kultura i likovne tehnike : sveučilišni udžbenik za 1. godinu integriranoga preddiplomskoga i diplomskoga Učiteljskoga studija*. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek.
11. Šparavec, J. (2018). *Drvo ili mjesec: likovni odgoj za najmlađe*. Ostvarenje. Lekenik.
12. Tanay, E. R., & Kučina, V. (1995). *Tehnike likovnog izražavanja: od olovke do kompjutera*. Naklada Zakej. Zagreb.

Članci s mrežnih izvora

1. Barger, Jeniffer. *These paper crafts bring the party on Day of the Dead*. (Dostupno na <https://www.nationalgeographic.com/travel/article/in-mexico-papier-mache-means-a-party-on-day-of-the-dead-and-beyond>). Pristupljeno 22. ožujka 2022.)

2. Budimir, Anita. *Znamo mjesto gdje se još uvijek održava ova stara hrvatska tradicija izrade božićnog kinča.* (Dostupno na <<https://www.jutarnji.hr/domidizajn/inspiracije/znamo-mjesto-gdje-se-jos-uvijek-odrzava-ova-stara-hrvatska-tradicija-izrade-bozicnog-kinca-15038533>>. Pristupljeno 25. siječnja 2022.)
3. Martin-Pavitt, Ross. *Turkish artist transforms waste collected at Istanbul Airport into artworks.* Dostupno na <<https://www.independent.co.uk/tv/lifestyle/turkish-artist-istanbul-airport-artworks-v0952261a>>. Pristupljeno 16. veljače 2022.)
4. Mitchell, David. *The Paperfolding of Miguel de Unamuno.* (Dostupno na <<http://www.origamiheaven.com/historyunamuno.htm>>. Pristupljeno 26. siječnja 2022.)
5. Nenadić-Bilan, Diana. *Modeliranje i neoblikovani materijali u likovnom radu s predškolskom djecom.* (Dostupno na <<https://morepress.unizd.hr/journals/radovifpsp/article/view/2449>>. Pristupljeno 12. ožujka 2022.)
6. Petrić, Dario; Vusić, Damir; Geček, Robert. *Kartoni: od proizvodnje do konačne primjene.* (Dostupno na <<https://hrcak.srce.hr/94811>>. Pristupljeno 14. ožujka 2022.)
7. Regionalni tjednik. *Tradicija ukrašavanja u predbožićno vrijeme: kinč od ruganog papera ukrašavao je i unosio boje u svaki dom.* Dostupno na <<https://regionalni.com/tradicija-ukrasavanja-u-predbozicno-vrijeme-kinc-od-ruganog-papera-ukrasavao-je-i-unosio-boje-u-svaki-dom/>>. (Pristupljeno 25. siječnja 2022.)
8. Richman-Abdou, Kelly. *Kirigami: The Ancient Art of Paper Cutting and How Artists Are Keeping It Alive.* Dostupno na <<https://mymodernmet.com/kirigami/>>. (Pristupljeno 2. veljače 2022.)

Drugi mrežni izvori:

1. Hrvatska enciklopedija, Ljepenska. Dostupno na <<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=37712>>. Pristupljeno 19. veljače 2022.)

2. Hrvatska enciklopedija, Papir. (Dostupno na <<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=46541>>. Pristupljeno 19. veljače 2022.)
3. Hrvatski sabor kulture. *Origami izložba u HSK-u*. Dostupno na <<https://www.hrsk.hr/index51.php?pIDm1=9&pIDm2=30&pIDm3=0&pPg=0&pIDcl=730&pToken=1f2ed7f3505759e469955ca98e284e60d93dcd0e>>. Pristupljeno 11. ožujka 2022.)
4. Ksenija Jurinec, Papirli. (Dostupno na <<https://dizajn.hr/blog/ksenija-jurinec-papirli/>>. Pristupljeno 27. veljače 2022.)
5. Narodne novine (05/15). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. (Dostupno na <<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>>. Pristupljeno 1. ožujka 2022.)
6. Narodne novine (7/2019). *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. (Dostupno na <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html>. Pristupljeno 2. ožujka 2022.)
7. Saraf, D.N. *Arts and Crafts, Jammu and Kashmir*. (Dostupno na <<https://books.google.hr/books?id=vQShV9jNzIUC&pg=PA125&dq=papier+mache&hl=hr&sa=X&ved=2ahUKEwiRjtDK4772AhWMNOwKHUobCb84ChDoAXoECAoQA#v=onepage&q=papier%20mache&f=false>>. Pristupljeno 14. ožujka 2022.)
8. Vizkultura, Dizajnerica u papirnatom inženjeringu. (Dostupno na <<https://vizkultura.hr/dizajnerica-u-papirnatom-inzinjeringu/>>. Pristupljeno 27. veljače 2022.)
9. Zim & Zou, Journey of a lifetime. (Dostupno na <<https://zimandzou.fr/journey-of-a-lifetime>>. Pristupljeno 27. veljače 2022.)

10. POPIS SLIKOVNIH PREGLEDA

Slika 1: Proces proizvodnje papira za vrijeme kineske faze. <https://www.topchinatravel.com/silk-road/china-paper-making-technology-in-silk-road.htm>

[preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 2: Proces proizvodnje papira za vrijeme arapske faze. <https://muslimheritage.com/paper-industry/> [preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 3: Suvremena proizvodnja papira. <https://www.dssmith.com/paper/insights/blogs/2020/7/how-is-paper-made-our-paper-production-process> [preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 4: Fabriano papir. <https://b2b.eurotrade.hr/papir-fabriano-unica-crema-70x100-250g-19100114-proizvod-11054/> [preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 5: Karton. <https://www.zartart.com.au/product/CB211> [preuzeto 13. ožujka 2022.]

Slika 6: Ljepenka. <http://parsafsoon.com/products/paperboard/> [preuzeto 13. ožujka 2022.]

Slika 7. Constantin Brncusi: Poljubac, 1910., kamen. <https://proleksis.lzmk.hr/13403/> [preuzeto 17. siječnja 2022.]

Slika 8. Jean Arp: Torzo diva, 1950., bronca. <https://www.dia.org/art/collection/object/torso-giant-33178> [preuzeto 17. siječnja 2022.]

Slika 9. Laokont sa sinovima, kamen. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35402> [preuzeto 17. siječnja 2022.]

Slika 10. Naum Gabo: Glava br. 2, 1916., čelični lim. <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-st-ives/exhibition/naum-gabo/naum-gabo> [preuzeto 17. siječnja 2022.]

Slika 11. Alberto Giacometti: Čovjek koji pokazuje, 1947. <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/volumen.htm> [preuzeto 17. siječnja 2022.]

Slika 12: Monolitna masa (vlastita galerija).

Slika 13: Udubljeno-ispupčena masa (vlastita galerija).

Slika 14: Prošupljena masa (vlastita galerija).

Slika 15: Linijski istanjena masa (vlastita galerija).

Slika 16. Primjer centralnog prostora: Crkva sv. Križa u Ninu. <https://www.nin.hr/hr/kulturna-bastina/sv-kriz> [preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 17. Primjer raščlanjenog prostora: Dioklecijanova palača u Splitu. <https://visitte.com/hr/dioklecijanova-palaca/> [preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 18: Maketa od ambalaže prema arhitektonskom modelu. N. Grgurić, 2003:109.

Slika 19: Ksenija Jurinec, Papirli luster. <https://dizajn.hr/blog/ksenija-jurinec-papirli/> [preuzeto 27. veljače 2022.]

Slika 20: Tena Letica Tkalčević, 3D drvo od papira. <https://vizkultura.hr/dizajnerica-u-papirnatom-inzinjeringu/> [preuzeto 27. veljače 2022.]

Slika 21: Zim&Zou, izlog Hermes poslovnice u Tokiju. <https://zimandzou.fr/journey-of-a-lifetime> [preuzeto 27. veljače 2022.]

Slika 22: Reljef (vlastita galerija).

Slika 23: Trodimenzionalni pravokutnik (vlastita galerija).

Slika 24: Rozeta (vlastita galerija).

Slika 25: Lepeza (vlastita galerija).

Slika 26: Koka i pile. N. Grgurić, 2003:22.

Slika 27. Postupak izrade stošca (vlastita galerija).

Slika 28. Narodna nošnja s plisiranim rukavima. N. Grgurić, 2003: 71.

Slika 29. Dječji rad, maketa grada Zadra, 3-6 g. (vlastita galerija).

Slika 30: Dječji rad, košarkaško igralište od ambalaže, 6 g. (vlastita galerija).

Slika 31: Neboder s dizalom izveden od ambalaže. N. Grgurić, 2003:108.

Slika 32: Maske izrađene tehnikom kaširanja. http://www.os-flukasa-kastelstari.skole.hr/?news_id=394 [preuzeto 2. ožujka 2022.]

Slika 33: Ukrasna kutija, papier mache, Kašmir. https://www.antiques-atlas.com/antique/antique_kashmir_papier_mache_long_box/as623a1900 [preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 34. Tradicionalna piñata. <https://www.scribd.com/document/172028205/Carteria> [preuzeto 12. ožujka 2022.]

Slika 35. Postupak izrade origami ždrala (vlastita galerija).

Slika 36. Postupak izrade origami ždrala (vlastita galerija).

Slika 37. Ždral (vlastita galerija).

Slika 38. David Brill: Konj. <https://brilliantorigami.com/origami/> [preuzeto 26. siječnja 2022.]

Slika 39. Goran Konjevod: Palma. <https://organicorigami.com/gallery/50-50-2021/> [preuzeto 27. siječnja 2022.]

Slika 40: tip 90°. L. Badalucco, 2002:20.

Slika 40: Tip 0°. L. Badalucco, 2002:20.

Slika 42: Tip 180°. L. Badalucco, 2002:21.

Slika 43: Tip tunel. L. Badalucco, 2002:20.

Slika 44: Tip Z. L. Badalucco, 2002:21.

Slika 45: Postupak izrade kirigamija (vlastita galerija)

Slika 46: Postupak izrade kirigamija (vlastita galerija)

Slika 47: Postupak izrade trodimenzionalnog pravokutnika pomoću kirigami tehnike (vlastita galerija)

Slika 48: Trodimenzionalni pravokutnik izrađen pomoću kirigami tehnike (vlastita galerija)

Slika 49: Peter Callesen: Neprobojni dvorac, 2005. <http://www.petercallesen.com/paper/a4-papercuts/> [preuzeto 22. ožujka 2022.]

Slika 50. Slika turske umjetnice Deniz Sağdıç izrađena od otpadnog kartona. <https://www.instagram.com/denizsagdicart/?hl=en> [preuzeto 17. veljače 2022.]

Slika 51: Pop up knjiga. <https://babyology.com.au/lifestyle/entertainment-and-technology/10-awesome-pop-books-kids-adults/> [preuzeto 23. ožujka 2022.]

Slika 52: Knjiga tunela. <https://www.flickr.com/people/41637252@N04> [preuzeto 23. ožujka 2022.]

Slika 53. Festival kinča u Novom Marofu: cvijeće od krep-papira, 2019. <https://www.medjmurje.info/2019/09/odrzan-prvi-festival-kinca-u-novom-marofu/> [preuzeto 25. siječnja 2022.]

Slika 54. Tijek izrade (vlastita galerija)

Slika 55. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Slika 56. Tijek izrade (vlastita galerija).

Slika 57. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Slika 58. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Slika 59. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Slika 60. Rezultat izrade (vlastita galerija).

Slika 61. Primjer oblika za rad s predškolskom djecom u vrtiću izveden origami tehnikom (vlastita galerija).

Slika 62. Primjer oblika za rad s predškolskom djecom u vrtiću izveden origami tehnikom (vlastita galerija).

Slika 63. Rezultat aktivnosti (vlastita galerija).

Slika 64. Rezultat aktivnosti (vlastita galerija).

Slika 65. Rezultat aktivnosti 1 (vlastita galerija).

Slika 66. Rezultat aktivnosti 2 (vlastita galerija).

Slika 67. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 68. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

Slika 69. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 70. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

Slika 71. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 72. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

Slika 73. Ilustracija iz novele Mali princ (vlastita galerija).

Slika 74. Vlastita izvedba inspirirana ilustracijom (vlastita galerija).

11. ŽIVOTOPIS

Maja Matić

Adresa: HRVATSKOG SABORA, 4B, 23000, ZADAR, Hrvatska

E-adresa: maticmaja76@gmail.com **Telefonski broj:** (+385) 099334394

Spol: Žensko **Datum rođenja:** 29/08/1993 **Državljanstvo:** hrvatsko

JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: hrvatski

Drugi jezici:

engleski

SLUŠANJE C1 ČITANJE B2 PISANJE B1

GOVORNA PRODUKCIJA B1 GOVORNA INTERAKCIJA B1

španjolski

SLUŠANJE B2 ČITANJE A2

GOVORNA PRODUKCIJA A1 GOVORNA INTERAKCIJA A1

RADNO ISKUSTVO

[18/05/2019 – Trenutačno] **Prodavačica**

Watch Centar d.o.o.

Mjesto: ZADAR

Zemlja: Hrvatska

Glavne aktivnosti i odgovornosti:

Prodaja robe, savjetovanje kupaca prilikom odabira robe, briga oko asortimana robe, briga o čistoći i urednosti radnog mjesta, aktivno sudjelovanje u provođenju inventure, zaprimanje reklamacija kupaca, sudjelovanje na seminarima i savjetovanjima u svrhu edukacije i permanentnog usavršavanja za potrebe radnog mjesta. Osim toga, obavljanje drugih poslova po nalogu poslodavca koji, s obzirom na organizaciju rada, interna pravila i upute poslodavca, pravila i standarde struke, pripadaju u djelokrug radnog mjesta.

[01/04/2019 – 03/05/2019] **Prodajna savjetnica**

Euroherc osiguranje d.d.

Mjesto: Zadar

Zemlja: Hrvatska

Glavne aktivnosti i odgovornosti:

Ugovaranje i prodaja polica osiguranja.

[13/11/2017 – 01/04/2019] **Prodavačica**

Amas d.o.o.

Mjesto: ZADAR

Zemlja: Hrvatska

Glavne aktivnosti i odgovornosti:

Prodaja robe, savjetovanje kupaca prilikom odabira robe, briga oko asortimana robe, briga o čistoći i urednosti radnog mjesta

[15/10/2016 – 01/06/2017] **Prodavačica u pozivnom centru**

Euroherc d.o.o.

Mjesto: Zadar

Zemlja: Hrvatska

Glavne aktivnosti i odgovornosti:

Informiranje kupaca o policama osiguranja, slanje ponuda, ugovaranje prodajnih posjeta.

[20/04/2016 – 01/10/2016] **Prodavačica**

Balera d.o.o.

Mjesto: Vir

Zemlja: Hrvatska

Glavne aktivnosti i odgovornosti:

Prodaja robe, zaprimanje robe, briga oko asortimana robe, briga o čistoći i urednosti radnog mjesta, slanje narudžbi.

[01/07/2015 – 15/10/2015] **Prodavačica**

Balera d.o.o

Mjesto: Vir

Zemlja: Hrvatska

Glavne aktivnosti i odgovornosti:

Prodaja robe, zaprimanje robe, briga oko asortimana robe, briga o čistoći i urednosti radnog mjesta, slanje narudžbi.

[15/07/2014 – 15/10/2014] **Prodavačica brze hrane**

Ziza projekt d.o.o

Mjesto: Murter

Zemlja: Hrvatska

Glavne aktivnosti i odgovornosti:

Priprema i prodaja brze hrane, briga o čistoći i urednosti radnog mjesta.

OBRAZOVANJE I OSPO-SOBLJAVANJE

[01/10/2019 – Trenutačno] **Magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja**

Sveučilište u Zadru

Adresa: Ul. dr. Franje Tuđmana 24i, 23000, Zadar, Hrvatska

[16/07/2016 – 26/09/2019] **Prvostupnica ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja**

Sveučilište u Zadru

[01/09/2008 – 18/05/2012] **Ekonomist**

Srednja škola Lovre Montija

Adresa: 22300, Knin, Hrvatska

DIGITALNE VJEŠTINE

MS Office (MS Word MS Powerpoint MS Excel MS) | Aktivno korištenje društvenih mreža i alata za komunikaciju (različite platforme) | Vjeto se sluim komunikacijskim programima (Skype Zoom TeamViewer)